

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Michaela Trchalíková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Michaela Trchalíková

**Specifické řemesla a tradice na Moravě a jejich implementace do
kurikula vybrané střední školy**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 2020

.....

Poděkování

Děkuji panu RNDr. Miroslavu Janu, Ph. D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1. Morava.....	8
1.1. Historie odborného školství na Moravě	8
2. Sekundární školství.....	10
2.1. Rámcové vzdělávací programy	12
2.1.1 RVP pro polygrafické obory.....	12
3. Tradice a řemesla.....	14
3.1. Tradice.....	14
3.2. Řemesla	15
4. Ruční papír.....	18
4.1. Vývoj ručního papíru.....	18
4.2. Postup výroby ručního papíru	20
4.3. Ruční papír na Moravě	21
5. Knihařství.....	23
5.1. Vývoj knihařství.....	23
5.2. Druhy knižních vazeb.....	25
5.3. Knihařství na Moravě	29
6. Modrotisk	30
6.1. Vývoj modrotisku.....	30
6.2. Technologie modrotisku.....	31
II. Praktická část.....	33
Metodický list č. 1 – Ruční papír	33

Metodický list č. 2 – Přání z ručního papíru.....	41
Metodický list č. 3 – Sešitová měkká vazba	45
Metodický list č. 4 - Leporelové omalovánky.....	50
Metodický list č. 5 – Vazba s nekombinovaným potahem.....	57
Metodický list č. 6 – Modrotiskové ponožky.....	66
Metodický list č. 7 – Tradiční modrotisková stuha ke kroji.....	71
Závěr	74
Zdroje	75
Seznam obrázků:	79
Anotace	82

Úvod

Tradice a řemesla charakterizují danou zemi, oblast a formulují tamější kulturu. S nezastavitelným pokrokem se některé řemesla a tradice vytrácí. Tato práce je zaměřena na specifikace, tradice a řemesla na Moravě a jejich implementaci do kurikula vybrané střední školy. Škola, jakožto kulturní vzdělávací instituce, by měla podporovat zachování lidových řemesel a tradic.

Cílem mé práce je zpracovat metodické listy, které budou sloužit jako návod nebo inspirace pro implementaci tradic a řemesel do hodin učitele na středních školách polygrafického typu. Na následujících stránkách popisují tradiční řemesla spjatá s polygrafií provozovaná na území Moravy.

Bakalářská práce je členěna na dvě části. První z nich popisuje problematiku teoreticky. Úvod je zaměřen na vymezení území Moravy a stručnou historii odborného školství v této oblasti. Dále popisují strukturu sekundárního školství v České republice a konkrétně rozebírám rámcové vzdělávací programy pro polygrafické obory. Ve třetí kapitole charakterizují pojem tradice a řemeslo. Druhá polovina teoretické části seznamuje s výrobou ručního papíru, s knihařstvím a modrotiskem. Věnuje se vzniku daných řemesel, způsobu zhotovení ručního papíru, knih a modrotisku. Každá z těchto 3 kapitol obsahuje informace o aktuálním stavu daných řemesel na Moravě.

Praktická část je tvořena metodickými listy, které mohou sloužit k demonstraci jednotlivých řemesel ve výuce. Výrobky jsou zároveň v souladu s učivem v RVP SOV, tudíž tvorba výrobků může přiblížit žákům daný tematický celek a pomoci jim k zafixování teoretických znalostí. Každý list se skládá se soupisu potřebných materiálů a pomůcek k výrobě, ze slovního pracovního postupu a nakonec z obrázkového postupu výroby.

I. Teoretická část

1. Morava

Moravia neboli Morava, jak ji dnes známe, tvoří jednu územní část České republiky. Na území se rozkládají čtyři vyšší územní samosprávné celky, takzvané kraje. Dříve tomu tak ale nebylo, Morava, spolu se západním Slovenskem, tvořily samostatný stát zvaný Velká Morava.

Nejen období Velké Moravy, ale celý historický vývoj tohoto území se neodmyslitelně zapsal do evropských dějin díky svému kulturnímu dědictví, které velkou měrou přispělo k utváření evropské kultury. V 10. století se Velká Morava rozpadla a vzniklo Moravské markrabství. Morava od tohoto okamžiku už nikdy nebyla nezávislá, ale po většinu času si zachovávala svou samosprávu.

O několik staletí později se stává z markrabství Moravská země a následně Moravskoslezská země. Ta s nástupem komunismu k moci zaniká. Po dvou světových válkách vzniká 1. ledna 1993 Česká republika, která se skládá z území Čech, Moravy a Slezska.¹

1.1. Historie odborného školství na Moravě

Před zavedením povinného školního odborného vzdělávání v roce 1774² existovalo mnoho cechů nejrůznějšího zaměření. Cechy sdružovaly odborníky v řemeslných odvětvích. Mládež v těchto dobách byla vzdělávána k řemeslu díky cechovním mistrům. Mistři předávali učňům pouze praktické dovednosti a každý z nich své žáky připravoval k povolání podle svých schopností a časových možností. S rozvojem hospodářství a se zvyšováním technické úrovně výroby bylo zapotřebí zahájit systematické vzdělávání mladých učňů.³

---

¹ BEDNÁŘ, Josef. *Stručné dějiny Moravy*. Blansko: Marcela Bednářová, 2018. ISBN 978-80-905437-3-7.

² BERNÝ, Libor a kol.. *Počáteční odborné vzdělávání v České republice*. [online]. Refernet, 2005 [cit. 16.7.2020]. Dostupné z: http://refernet.cz/sites/default/files/download/pocatecni_vzdelavani_zprava.pdf

³ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Scholarizace a vývoj výchovy učňů k povolání. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 1983, č. 2, s. 199-208. ISSN 0031-3815. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=4961&lang=cs>

Prvním pokusem bylo zavedení povinné docházky do nedělních opakovacích škol. Ty byly zřizované jen v některých městech, tudíž nebyly tak snadno dostupné pro širokou veřejnost. Vše se změnilo zavedením živnostenského zákona, který stanovil přesná pravidla pro vzdělávání učňů. Tento zákon nařizoval uzavřít smluvní vztah s učni. Učební smlouva definovala délku učební doby a nařizovala docházku do škol pokračovacích, kde učni získávali teoretické znalosti zaměřené na podnikání. Praktické dovednosti žák získal u živnostníka, s nímž uzavřel smlouvu.

Po mnoha reformách se ze škol pokračovacích staly školy odborné, které se začaly orientovat na jednotlivé učební obory. Veškeré vzdělávání se pomalu přesouvalo do škol. Žáci své praktické dovednosti procvičovali ve školních dílnách. Teoretická výuka se rozdělila na všeobecné a odborné vzdělávací předměty.⁴

V roce 1811 byla v Brně založena takzvaná „reálka“, označovala se tak střední škola zaměřená na přírodovědné předměty. Po vystudování reálky žáci mohli pokračovat studiem na vysoké škole technického zaměření. V roce 1854 vznikla jedna i v Olomouci.⁵ Do roku 1948 se většina reálek přeměnila na gymnázia, zbylé byly zrušeny.⁶

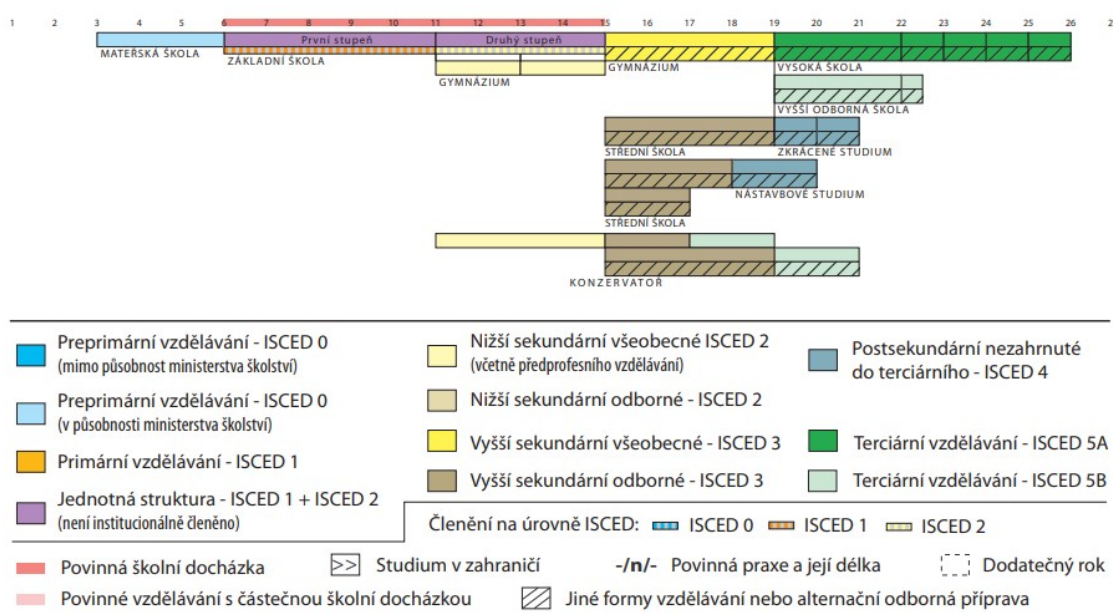
⁴ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Scholarizace a vývoj výchovy učňů k povolání. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 1983, č. 2, s. 199-208. ISSN 0031-3815. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=4961&lang=cs>

⁵ BEDNÁŘ, Josef. *Stručné dějiny Moravy*. Blansko: Marcela Bednářová, 2018. ISBN 978-80-905437-3-7.

⁶ Reálka. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. Wikimedia Foundation, 2019, 26.6.2019 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Re%C3%A1lka>

2. Sekundární školství

Vzdělávací systém České republiky se člení na několik etap. První z nich se zaměřuje na děti mladší 3 let, jsou to takzvané Jesle. Následuje předškolní vzdělávání v mateřských školách, které připravuje děti na nástup na první stupeň základní školy. Ve věku 11 let se žáci přesouvají na druhý stupeň základní školy. Tato fáze se také nazývá jako nižší sekundární vzdělávání. Po absolvování povinné školní docházky dochází k volbě zaměření vyššího sekundárního vzdělávání na gymnáziu, konzervatoři, střední odborné škole, nebo středním odborném učilišti. Žák s dosaženým maturitním vzděláním může dále pokračovat studiem na vyšší odborné škole a vysoké škole.⁷

Obrázek 1 - Organizace počátečního vzdělávání a odborné přípravy, Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

Vyšší sekundární vzdělávání je velice různorodé. Nabízí všeobecné vzdělání, studium uměleckých oborů nebo vzdělání orientované na konkrétní pracovní odvětví. Je určené pro mládež ve věku od 15 let do 18/19 let. Střední vzdělávání připravuje žáky na budoucí povolání, popřípadě na studium na vysokých školách. Vzdělávání na tomto stupni rozdělujeme do 3 skupin.

⁷Přehled České republiky: Stupně vzdělávacího systému. Eurydice: European Commission [online]. Eurydice [cit. 2020-08-17]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs

„*Stupně středního vzdělání*“

- ❖ *střední vzdělání,*
- ❖ *střední vzdělání s výučním listem,*
- ❖ *střední vzdělání s maturitní zkouškou.*⁸

Střední vzdělání je možné dosáhnout ve dvou kategoriích J a C. Po ukončení vzdělávání absolventi obdrží závěrečné vysvědčení. Obory těchto kategorií jsou orientované na pomocné práce a jsou určeny pro žáky s postižením a s nízkými studijními předpoklady. Délka programů 1 – 2 roky.

Střední vzdělání s výučním listem může žák získat také ve dvou kategoriích H a E. Výstupem vzdělávání je získání výučního listu. Při dovršení oboru kategorie H mají žáci možnost pokračovat v dvouletém nástavbovém studiu a dosáhnout tak maturitního vzdělání. Zaměření vzdělávacích oborů je různorodé od služeb pro veřejnost, přes gastronomii po řemesla a průmysl.

Nejvíce kategorií zahrnuje **střední vzdělání s maturitní zkouškou**. Obory v kategoriích M a L se studují 4 roky. Obě kategorie poskytují úplné střední odborné vzdělání s tím, že L obory kladou velký důraz na odborný výcvik a jsou více zaměřená na dělnické profese. Gymnázia spadají do kategorie K, jsou zaměřená na všeobecné vzdělání a na přípravu žáků na vysoké a vyšší odborné školy. Gymnázia se dělí podle délky vzdělávacího programu na čtyřleté, šestileté a osmileté. Pro talentované a umělecky založené děti vzdělávací systém České republiky umožňuje studium na konzervatořích. Vzdělávání je po 4 letech zakončeno maturitní zkouškou.

Dále lze pokračovat ve vzdělávání s možností dovršit titulu diplomovaného specialisty (DiS).⁹

---

⁸ Národní ústav pro vzdělávání. *Střední vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, c2011-2020 [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-vzdelavani>

⁹ Národní ústav pro vzdělávání. *Střední vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, c2011-2020 [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-vzdelavani>

V následující kapitole nastíním realizaci vzdělávání prostřednictvím Rámcových vzdělávacích programů na středních odborných školách se zaměřením na polygrafické obory.

2.1. Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy (RVP) jsou základními kurikulárními dokumenty, které vymezují obsah vzdělávání na jednotlivých stupních vzdělání. Rozlišují se pro předškolní a základní vzdělávání, gymnázia, umělecké a jazykové školy a pro střední odborné vzdělávání. Všechny rámcové vzdělávací programy, kromě jedné výjimky, vytváří Výzkumný ústav pedagogiky v Praze. Tvorbu RVP pro Středí odborné vzdělávání (SOV) má na starosti Národní ústav odborného vzdělávání. NÚOV připravuje pro každý vzdělávací obor samostatný rámcový vzdělávací program. Před samotným vydáním musí být programy schválené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).¹⁰

RVP slouží jako podklad k tvorbě (ŠVP) Školních vzdělávacích programů. Každá škola v České republice si tvoří na základě rámcových vzdělávacích programů své ŠVP.¹¹

2.1.1 RVP pro polygrafické obory

Polygrafický průmysl je zaměřený na zpracovávání a rozmnožování textových a obrazových předloh. Byl dlouhou dobu nejdůležitějším zdrojem informací, které šířil prostřednictvím knih, novin a dalších tiskovin. Lidé si polygrafických řemesel velice vážili. S celosvětovým technickým vývojem a digitalizací šla ruku v ruce i polygrafie. Aktuální činností polygrafického oboru není jen předávání a uchovávání informací, ale i zpracovávání nejrůznějších reklamních předmětů, příležitostných tiskovin, textilu, trojrozměrných objektů a spousty dalších.

---

¹⁰ Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3645/>

¹¹ Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, c2011-2020 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

Polygrafický průmysl je velice komplexní, proto je potřeba odborného vzdělání pro pracovní výkon v polygrafické profesi.¹² Existuje řada pracovních pozic jako například technolog, kalkulant, operátor tisku a podobné. Na všechny tyto pozice se dá připravit jedním ze vzdělávacích oborů.

Polygrafické vzdělávací obory:

Grafik	Papírenská výroba	Knihář ¹³
Polygrafik	Technologie celulózy a papíru	Obalář
Tiskař	Knihářské práce	Fotograf

Jak už jsem se zmínila v předchozí kapitole, každý vzdělávací obor má svůj rámcový vzdělávací program. Všechny mají stejnou strukturu. Definují cíle vzdělávání, popisují kompetence, které mají být rozvíjené u žáků. Představují možnost uplatnění absolventa po dokončení studia. Vymezují rámec obsahu vzdělávání a organizaci vzdělávání. Stanovují podmínky pro realizaci vzdělávání a specifikují vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami. Kladou důraz na rozvoj průřezových témat. Důležitou součástí jsou také zásady, za jakých si odborné školy mohou vytvářet své školní vzdělávací programy.¹⁴

---

¹² KAPLANOVÁ, Marie. *Moderní polygrafie*. Praha: Svaz polygrafických podnikatelů, 2009. ISBN 978-80-254-4230-2.

¹³ Seznam oborů vzdělávání a povolání: Seznam jednotlivých oborů vzdělání a skupin oborů vzdělání - střední vzdělání. *Vzdělávací služby* [online]. Rožnov pod Radhoštěm: Vzdělávací služby [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: <https://www.vzdelavacisluzby.cz/virtualni-skola/rejstrik-y-adresare-seznamy-statistiky/seznamy-oboru-vzdelani-a-povolani>

¹⁴ Polygrafie: RVP_3_vlna. *Národní ústav odborného vzdělávání: Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 6. 5. 2009n. 1. [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%203441M01%20Polygrafie.pdf

3. Tradice a řemesla

3.1. Tradice

Tradice je chápána jako dědictví ve formě informací, zkušeností a způsobu myšlení, které se předávají z generace na generaci. Každá společnost světa má své specifické tradice, ovlivněné přírodními cykly, zeměpisným umístěním dané země, tamním náboženstvím a klimatickými a životními podmínkami.¹⁵ Předávala se pomocí písemných a ústních pramenů, dnes také pomocí elektronických prostředků.

Tradice formuluje jednotlivé kultury. Česká republika je bohatá na tradice všech forem. Tradice se dělí na hmotné a nehmotné. Nehmotné, mezi které patří hudba, tanec, zvyky, obřady a lidová slovesnost. Hmotné tradice zahrnují řemeslnou výrobu, uměleckou výrobu, metody a díla lidového stavitelství. Na našem území dýchá tradice na každém rohu. Každý kraj má své specifické tradice, charakteristické pro dané území. Díky různorodosti a jedinečnosti českých tradic láká republika k návštěvě i zahraniční turisty.¹⁶

Některé z nejpoblárnějších národních nehmotných tradic, často známých po celém světě, jsou k vidění na území Moravy. Východní Morava je známá svou jedinečnou jízdou králů. Tradice vychází z pověsti o králi Matyáši Korvínovi, který se převlékl za ženu s růží v ústech a snažil se tak utajit útěk z bitvy. Další Východomoravskou tradicí je mužský tanec skočného typu bez choreografických pravidel neboli Slovácký verbuňk. Muži si před tancem zapějí a poté začne improvizovaný tanec. Tyto unikátní tradice spolu s technikou modrotisku jsou zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO. Folklor, vůně olomouckých tvarůžku a hanácké nářečí jsou typické pro oblast Střední Moravy a Jeseníků.

---

¹⁵ PATERKO, Ladislava. *Naše tradice*. Druhé vydání. Praha: Ladislava Paterko / 5 ze 2, 2017. ISBN 978-80-905531-3-2.

¹⁶ Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. *Národní ústav lidové kultury* [online]. Praha: Vláda české republiky, 2003, 11. června 2003 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: http://www.nulk.cz/wp-content/uploads/2017/01/koncepce_a.pdf

Nezapomenutelná Jižní Morava vyniká svým vínem, Znojemskými okurkami a nářečím zvaným hantec, používaným v oblasti města Brna.¹⁷

Obrázek 3 - Jízda králů, Dostupné z: <https://www.turistika.cz/clanky/festival-cimbalu-jizda-kralu-gastrofestivaly-noc-kostelu-otevrenesklepy-na-vychodni-morave/detail>

Obrázek 2 - Slovácký verbuňk, Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70936-slovacky-verbunk>

3.2. Řemesla

Řemeslná výroba prošla dlouhým vývojem od prvních primitivních kamenných nástrojů po technicky dokonalé výrobky. Řemeslo se chápe jako druh manuální práce. Řemesla vykonávají zruční lidé, s odbornými znalostmi a velkou dávkou kreativity. Od raného středověku se řemeslo předávalo v rodinném kruhu, nebo jej mistr učil tovaryše a učně. Kvůli nástupu strojní výroby řada řemesel zanikla. V dnešní době se řemeslům učí na středních učilištích, středních a vysokých školách. Řemesla můžeme rozdělit podle druhu zpracovávaného se materiálu.¹⁸

¹⁷ *České tradice* [online]. Praha: CzechTourism, c2015 [cit. 2020-09-17]. Dostupné z: <http://www.tradicemasmysl.cz/>

¹⁸ Řemeslo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98emeslo>

„Druhy řemesel

- *Kámen opracující (kámen a drahé kameny)*
- *Kovozpracující (železo, vzácné a barvené kovy)*
- *Dřevozpracující (tvárné dřevo)*
- *Sklo zpracující (keramika, sklo, druhy maltoviny)*
- *Kožedělná (živočišné či umělé materiály)*
- *Textilní (živočišná, rostlinná, umělá vlákna)*
- *Chemická*
- *Polygrafická*
- *Potravinářská (zpracování suroviny živočišného a rostlinného původu)*
- *Další řemesla*¹⁹

Řemesel existuje velká řada, České republice se od roku 2001 uděluje některým titul „Nositel tradice lidového řemesla“. „*Uděluje se k ohodnocení dovedností, znalostí postupů a technologií tradičních lidových řemesel a za snahu o jejich zachování, prezentaci na veřejnosti a předávání budoucím generacím.*“²⁰ Ministr kultury předává ocenění jednou za rok vyvoleným lidovým výrobcům. Titul má své grafické zpracování a slouží jako ochranná známka, která garantuje kvalitu výrobku a řemeslnou hodnotu. V loňském roce obdrželi ocenění 3 lidé, jedním z nich je Pavel Horák za broušené sklo. V roce 2018 získala cenu paní Vladislava Hrubešová za výrobu valašských krojů a také Petr Mužík za výrobu perleťových spon.²¹

V následujících kapitolách se zaměřím na představení vybraných polygrafických řemesel a tradic s nimi souvisejících.

---

¹⁹ STOLARÍKOVÁ, Monika. \textit{Lidové umění a řemeslo zavedené do praktických činností na základních školách} [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/z95m2h/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce RNDr. Miroslav Janu, Ph.D..

²⁰ Nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury. *Lidová řemesla* [online]. Praha: Vláda české republiky, 2003 [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/?page=nositele/drzitele>

²¹ Držitelé titulu Nositel lidového řemesla. *Lidová řemesla* [online]. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, c2007 [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/?page=nositele/roky>

Obrázek 4 - Broušené sklo, Dostupné z:
<http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2019/2019-Horak.JPG>

Obrázek 5 - Ochranná známka Nositel tradice, Dostupné z:
<https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/antonin-stanek-dnes-udelil-dalsi-tituly-nositel-tradice-lidovych-remesel-4-cs2901.html>

Obrázek 6 - Valašské kroje, Dostupné z:
<http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2018/hrubesova.PNG>

Obrázek 7 - Perleťové spony, Dostupné z:
<http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2018/muzik.PNG>

4. Ruční papír

„*Nesmrtelnost lidí uchovává papír,*“ tak pravil Secundus Maior Gaius Plinius²². Papír je nejpoužívanějším materiálem v polygrafickém průmyslu, slouží ke zprostředkování a uchování informace. Vyrábí se v mnoha modifikacích, základní dělení papíru je na strojový (průmyslový) a ruční papír. Za ruční papír se označuje takový, který se vyrábí rukodělně nabíráním papírové hmoty do formy. Oproti strojovým papírům se na první pohled vyznačuje svými nerovnými okraji a povrchem, barvou a tloušťkou. Každý vyrobený arch ručního papíru je jedinečný, díky ruční výrobě se u dílčích činnostech projeví drobná odchylka od standardu.²³ Papír může také obsahovat kousky sušených rostlin, květů, listů a ptačích pírek. Ruční papír má svou typickou nažloutlou barvu, která působí přírodně a starodávně. Podstatný technický parametr u papíru je dráha papíru (směr vláken). Dráhy vznikají při průmyslové výrobě papíru na papírenském sítu, rozlišují se dva typy: úzká a široká. Tento fakt ovlivňuje potiskovatelnost průmyslového papíru. Ruční papír na rozdíl od strojového směr vláken nemá. Životnost ručního papíru je mnohem delší než průmyslových.

Papírů je velice mnoho, mohou se lišit způsobem výroby, způsobem povrchové úpravy, materiálem ze kterého jsou vyrobeny a látkami, kterými jsou plněny. Papír, jak ho známe dnes, prošel dlouhým vývojem začínajícím již několik tisíc let před naším letopočtem.

4.1. Vývoj ručního papíru

Před vznikem prvních druhů papíru lidé zaznamenávali informace pomocí šipek z klacíků, uzlů, jeskynních maleb a psaním na hliněné, kovové a dřevěné destičky. V Egyptě byly nalezeny dokumenty psané v době 3 550 let př. n. l. na papyrus. Papyrus je považován

---

²² Citáty Gaius Plinius Secundus. *Databáze knih.cz* [online]. Praha: Databáze knih, c2008-2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/citaty/gaius-plinius-secundus-18474>

²³ KORDA, Josef. *Papírenská encyklopedie*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN 80-03-00647-3.

za nejstaršího předchůdce papíru,²⁴ avšak Papírenská encyklopedie tento fakt vyvrací. Papyrus se vyráběl z bahenních rostlin, nejčastěji ze stonků šáchoru papírodárného (*Cyperus papyrus*). Vniká rozřezáním stonku na tenké plátky a následným skládáním vedle a příčně na sebe na mokrou desku. Při výrobě papíru jsou důležitá oddělená vlákna materiálu, v případě výroby papyru to tak není. Za přímého předchůdce papíru považuje Josef Korda psací materiál zvaný tapa, vyráběný z opracovaných lýkových vláken nebo z morušovníku.²⁵ Tapu znali v Číně už v 8. století př. n. l.

Později se začala používat živočišná látka pocházející z městečka Pergamo zvaná pergamen. Pergamen je velice pevný materiál s dlouhou životností. Zhotovoval se z oslí, kozí nebo skopové kůže, která byla zbavena srsti a máčena několik dní ve vápenné vodě. Poté se zbrousila, vyprala a napnula se do dřevěného rámu, kde zasychala. Pro zlepšení vlastností se kůže natírala křídou a vápnem a povrch se vyhlazoval pomocí pemzy (sopečné sklo). Poslední fází bylo leštění povrchu. Pergamen se používal na rukopisy a po vynálezu knihtisku v první polovině 15. století i na výrobu knih. Vzhledem k vysoké ceně pergamenu se celé knihy tiskly jen výjimečně.²⁶

První ruční papír vynalezl Tsaj Lun v Číně v roce 105 n. l. Surovinou, kterou při výrobě použil, bylo lýko z moruše (*Broussonetia papyrifera*), známé také jako papírovník čínský. Z lýka vnikla papírovina, do které se postupným vývojem začaly přidávat kusy hadrů, starých rybářských sítí a kůra stromů. Z Číny se ruční papír dostal do Turecka, poté do Afriky a v 11. – 12. století se ruční papír objevil v Evropě. Předpokládá se, že první papírna na území českých zemí vnikla někdy v druhé polovině 14. století.²⁷ Se vnikem knihtisku začala stoupat spotřeba papíru. Průmyslová revoluce v 18. století přinesla řešení

---

²⁴ Papír, historie jeho výroby a ruční výroba papíru. *Střední škola průmyslová a umělecká, Opava* [online]. Opava: Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, c2011-2012 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://www.sspuopava.cz/static/UserFiles/File/sablony/Technologie_grafiky_I/VY_32_INOVACE_A-02-01.pdf?fbclid=IwAR0KkC67Y-IgErHGAWSWBokBMMvai11A7B4rMDGak8bNy-eBdmgQncJUqaU

²⁵ KORDA, Josef. *Papírenská encyklopedie*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN 80-03-00647-3.

²⁶ Pergamen. *Encyklopedieknihy* [online]. Praha: Encyklopedieknihy, 2006 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Pergamen>

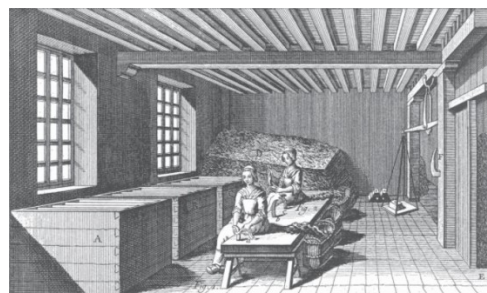
²⁷ Papír, historie jeho výroby a ruční výroba papíru. *Střední škola průmyslová a umělecká, Opava* [online]. Opava: Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, c2011-2012 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://www.sspu-opava.cz/static/UserFiles/File/sablony/Technologie_grafiky_I/VY_32_INOVACE_A-02-01.pdf?fbclid=IwAR0KkC67Y-IgErHGAWSWBokBMMvai11A7B4rMDGak8bNy-eBdmgQncJUqaU

v podobě papírenského stroje poháněného parním strojem. Těmito vynálezy došlo k přechodu z ruční na strojovou výrobu. Strojová výroba zrychlila výrobu papíru, ale způsobila vymizení řemesla výroby ručního papíru. Dnes je toto řemeslo k vidění v muzeích a v posledních menších manufakturách po světě, považuje se za umělecké řemeslo.²⁸

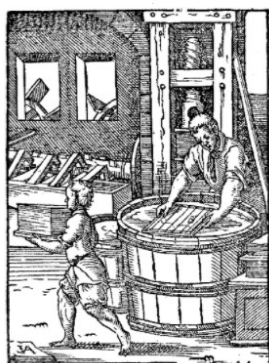
4.2. Postup výroby ručního papíru

V Evropě se na výrobu papíru používaly staré hadry. Výroba ručního papíru se skládá ze 7 úkonů.

První fáze se označuje jako **třídění**. Hady ovlivňují kvalitu papíru, proto se třídí dle materiálu a také barvy. Důležité bylo také odstranění knoflíku. Po roztřídění se někdy hadry i praly a poté se ukládaly zhruba na 14 dní do vykopaných jam vyložených kameny nebo dřevem, ve kterých probíhal proces zahnívání hadru. Zahnívání způsobilo oddělení jednotlivých vláken. Dnes se používá Holandr, zařízení, které rozcupuje hadry s vodou na papírovinu.

Obrázek 8 - Třídění hadrů, dostupné z: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Pergamen>

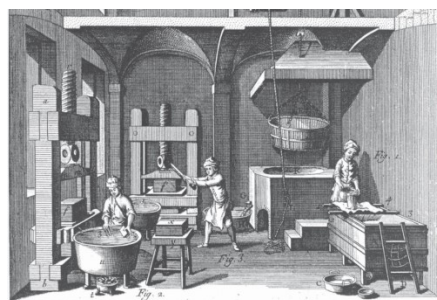
Obrázek 9 - Čerpání papíru, dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma

Po třídění následuje proces **čerpání a snímání**. Papírovina se přivádí do vyhřátých kádí, odkud se ručně nabírá (čerpá) na papírenské síto se snímatelným rámem. Poté se rám vyjme a papír se ze síta sejme (gaučování) na savý textilní materiál (plstěnc). Takto se listy papíru skládají na sebe a prokládají plstí.

²⁸ FILIP, Jiří. *Papírenský slovník: určeno pro dorost, dělnické a techn. kádry v papírnách a celuloskách, pro záv., odb. papírenské školy a kursy*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1952. Knižnice průmyslu papíru a celulosy

Následuje **lisování** papíru v ručním lisu. Hromada proložených papíru plstí se umístí do lisu, který z papíru vymačká velké množství vody.

Poslední 3 fáze výroby ručního papíru jsou **sušení, klížení a hlazení papíru**. Papíry se zavěsily na šňůry pověšené na soustavě dřevěných žebříků. Papíry se věšely vně papírny v horních patrech, ty byly opatřeny vzduchovými průduchy pro lepší přísun vzduchu.

Obrázek 10 - lisování papíru, dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma

Klížení živočišným klíhem zabránilo papíru rozpíjení inkoustu a napomáhalo k odolnosti proti vodě. Po nanesení se papír opět sušil.

Závěrečná úprava dodala rovnější strukturu povrchu. **Hlazení** probíhalo pomocí železného kladiva, později na dvouválcovém kalandru.²⁹

4.3. Ruční papír na Moravě

První papírna byla v založena v Čechách v roce 1499 nacházela se v Praze v městské části Zbraslav. Následoval vznik dalších 13 papíren. První papírna na Moravě se datuje k roku 1505, byla otevřena v Olomouci. Do roku 1835 vniklo jen na Moravě 34 papíren, v Čechách jich bylo 118. „*I když produktivita českých papíren uspokojivě vzrůstala a v první polovině 19. století zaujímala dokonce čtvrtinu říšské výroby, kvalita zaostávala za cizinou.*“³⁰ Postupem času začaly manufaktury zanikat. Dnes funguje ruční papírna

²⁹ Příspěvatel Encyklopedie knihy, *Sušení papíru* [online], c2018, Datum poslední revize 10. 12. 2018, 22:47 UTC, [citováno 8. 10. 2020]. Dostupné z:

https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana

³⁰Papír. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Encyklopedie knihy, 2006 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z:

[https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Pap%C3%ADr_\(roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD_a_v%C3%BDznam\)](https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Pap%C3%ADr_(roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD_a_v%C3%BDznam))

ve Velkých Losinách založená v roce 1596, náleží jí titul nejstarší ruční papírna v České republice.

V Evropě existuje asi 20 ručních papíren, velkolosinské papírny jsou jedny z nejstarších v Evropě.³¹ Vytváří celou řadu produktů od vizitek, svatebních oznámení, dopisních sad až po fotoalba. Papír vyrábí ze směsi lnu, bavlny a konopí.

Obrázek 11- Ruční papírna Velké Losiny

Obrázek 12 – ruční papír z Velkých Losin

Obrázek 13 – Dopisní sada z Velkých Losin

Zdroj obrázků 11, 12 a 13 dostupné z: <https://rucni-papir.cz/>

³¹ Ruční papír. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Encyklopedie knihy, 2006 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Ru%C4%8Dn%C3%AD_pap%C3%ADr

5. Knihařství

Knihařství se řadí mezi řemesla s dlouhou tradicí. Hlavní náplní práce knihaře je vázání knih a tvorba výrobků z lepenky (krabice, pouzdra, pasparty a další...).

5.1. Vývoj knihařství

Vývoj knihařství se odvíjí od vzniku samotné knihy. Kniha má historii spjatou se vznikem písma a papíru (viz podkapitola 4.1.).

První předchůdci písma byly jednoduché obrázky nazývané piktogramy. Dnes jsou používány k orientaci, například šipky, nebo jako firemní značky. Dále se používaly ideogramy, které vyjadřovaly konkrétní pojem v mluveném jazyce. „*První písmové soustavy se vyvinuly nezávisle na sobě. Vytvořili je obyvatelé Babylónu, Egypta a Číny.*“³² Sumerové psali na hliněné destičky klínovým písmem. Egypťané vytvořily písmo hieroglyfické, kterým psali na papyrus a navinovali ho do svitků. Dlouhou dobu to byla jediná podoba knihy. V Číně vniklo písmo o padesáti tisících znacích. V 13. – 12. vytvořili Féniciáné fénickou hláskovou abecedu o 22 znacích. Řekové se inspirovali fénickou abecedou, zdokonalili ji a tak vnikla řecká abeceda. Písmo se začalo psát zleva doprava. Z řecké abecedy a etruského písma se vyvinulo písmo používané do dnes a to latinkové písmo neboli latinka, nejpoužívanější písmo na světě.

Kodex, z latiny codex = kmen, špalek, byla inovativní forma knihy, oproti hliněným destičkám a svitům byl kodex celistvý a snáz se skladoval. Zhotovoval se z přeloženého archu, po přeložení vnikla složka. Jednotlivé složky se vkládaly do sebe v maximálním počtu 6 dvoulistů (sexterino) poté se svazky složek přišívaly ke hřbetu a vzájemně k sobě.³³

---

³² https://www.sspu-opava.cz/static/UserFiles/File/_sablony/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-11.pdf

³³ [https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Kodex_\(ti%C5%A1t%C4%9Bn%C3%A1_kniha\)](https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Kodex_(ti%C5%A1t%C4%9Bn%C3%A1_kniha))

Knihy ve středověku vznikaly v kláštorech, ve kterých je mniši ručně psali a zdobili. V románském období byly knihy velmi těžké. Knižní desky byly vyráběny ze dřeva smrku, dubu a buku, byly potahovány hovězími, telecími a vepřovými kůžemi. Typickými zdobnými prvky byly např.: malba, rytí, ražba a perly. Knihy byly velice drahé, a proto si je mohli pořídit jen ti nejbohatší. K rozšíření knih došlo v polovině 15. století vynálezem knihtisku Johannesem Gutenbergem. Vynález knihtisku je považován za konec středověku.

V 14. – 16. století v období renesance byly knižní desky dřevěné nahrazovány lehčím materiálem, lepenkou. Vznikla nová technika zdobení, zlatení lístkovým zlatem. Tato technika zdobila především titulní stranu.

Francouzští knihaři naprosto ovládli svým knihvazačstvím období baroka, rokoka a klasicismu. Dokonale ovládli techniku zlatotisku. Předsádky byly barevné i s květinovými motivy.

Koncem 18. století začal úpadek knižní vazby, vazba se zjednodušuje. V roce 1825 začali Angličané jako první používat plátno k potažení desek. Kniha se byla zhotovována zvláště jako knižní blok a desky. Přišel nástup strojní výroby knih, který zjednodušil, zrychlil a zlevnil tvorbu knih. Dnes existuje různá škála materiálu a technik zdobení, které se používají při výrobě knih.³⁴

---

³⁴Historie knižních vazeb. *Reprodukční grafik pro média* [online]. Zlín: Střední průmyslová škola polytechnická, c2015 [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <http://grafikpromedia.spsplzin.cz/vsp/historie-knizni-vazby>

5.2. Druhy knižních vazeb

„*Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Nemilovat moudrost však znamená stát se hlupákem.*“ – Jan Amos Komenský.³⁵ Kniha se může vnímat dvěma způsoby: po obsahové stránce (literární žánry) a mechanické (z čeho a jak je kniha vyrobena). V této kapitole se zaměřím na mechanickou stránku knih, na jejich druhy a způsoby zhotovení.

Kniha se dělí na dvě základní součásti: knižní blok a knižní desky (obálku). Další dělení závisí na druhu materiálu použitého při výrobě knižních desek. Vazby se dělí na měkké, polotuhé, tuhé a speciální.

Dělení:

1. Měkké vazby

Měkké vazby jsou specifické měkkými obaly a menším počtem listů v knižním bloku.

- V1 sešitová měkká vazba
- V2 lepená měkká vazba
- V3 bloková měkká vazba
- V4 šitá měkká vazba

2. Polotuhé vazby

- V5 vazba s polotuhými deskami
- V6 leporelová vazba

3. Tuhé vazby

Při výrobě knižních desek se používá nejčastěji lepenka, která je tuhá, proto název tuhé knižní vazby.

- V7 tuhá vazba s kombinovaným potahem
- V8 tuhá vazba s nekombinovaným potahem
- V9 tuhá vazba s deskami z plastu

4. Speciální vazby

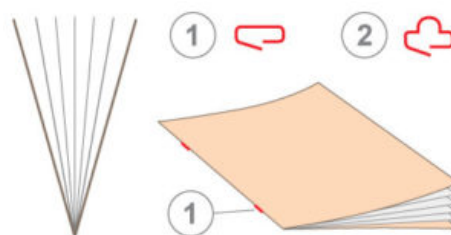
- Vazba s drátěnou spirálou
- Kroužková vazba

---

³⁵ Jan Amos Komenský. *Citáty slavných osobností* [online]. Citáty slavných osobností, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/7127-jan-amos-komensky-nemilovat-knihy-znamená-nemilovat-moudrost-nemilo/>

Sešitová měkká vazba V1

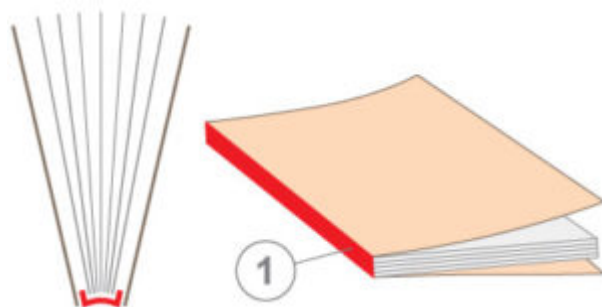
Tato vazba je nejčastěji používaná na výrobu školních sešitů a časopisů. Je technologicky nejjednodušší. Knižní složky jsou složeny do sebe a poté jsou vloženy do rýhované obálky. Ve středu se složky spolu s obálkou sešijí kovovou sponou, nebo nití. Poté se vazba V1 ořeže ze všech 3 stran. Na obal se používá kartón (nad $150\text{g}/\text{m}^2$).

Obrázek 14 - vazba V1 Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Lepená měkká vazba V2

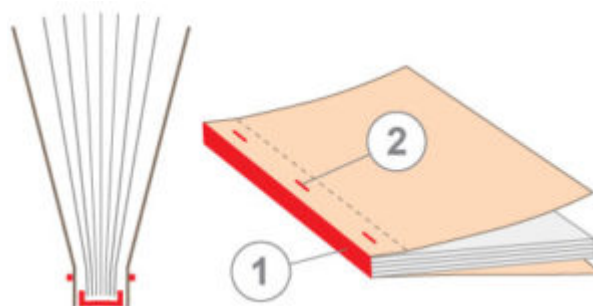
Lepená měkká vazba V2 se nejčastěji využívá na učebnice, brožury ale i menší knihy. V2 se může vyrábět z jednotlivých listů nebo dvojlistů. Složky se skládají za sebe a poté se kousek hřbetu ořezuje a nanese se lepidlo. Blok se vloží do měkké obálky, která je opatřena 4 ryly. Následně se vazba ořeže ze 3 stran. Tato vazba se vyrábí v jedné modifikaci, při které se dva kusy lepenkových přířezů přichytí ke hřbetu pomocí plátna. Vazba se označuje jako V2a lemovaná měkká vazba.

Obrázek 15 - Vazba V2 Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Bloková měkká vazba V3

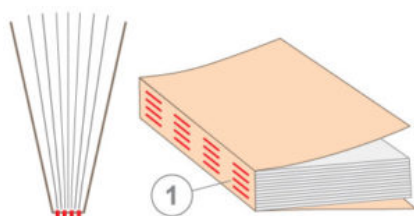
Vazba V3 je k nalezení v univerzitních knihovnách, ve kterých se tímto způsobem vážou skripta. V běžném knihkupectví je pravděpodobnost výskytu vazby V3 malá. Vazba se kvůli své konstrukci rychle opotřebuje a listy se mohou začít

Obrázek 16 - Vazba V3 Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

trhat.³⁶ Knižní blok se přilepí do kartonové obálky (se 4 ryly) a poté se sešije kovovými skobami napříč knižním blokem. Tato vazba má také variantu s oddělenými knižními deskami jako vazba V2.³⁷

Šitá měkká vazba V4

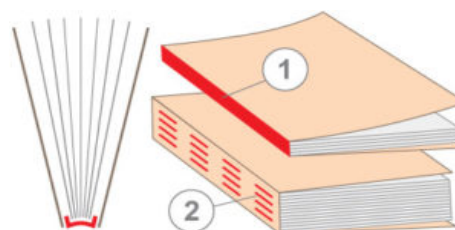

Obrázek 17 - Vazba V4 Dostupní z:
<https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

V4 se používá na učebnice a knihy s velkým počtem stran. Knižní blok se sešívá nití nebo tavnou nití, poté se hřbet zaklíží a celý blok se vloží do obálky opatřené 4 ryly. Opět následuje ořez ze tří stran. Knihy sešité touto vazbou mají vysokou životnost.

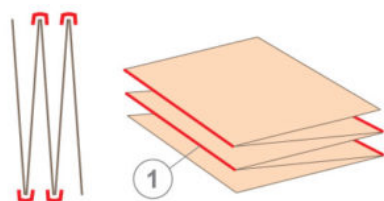
Vazba s polotuhými deskami V5

Tato vazba se vyskytuje ojediněle. Dříve se používala na vazbu učebnic, dnes se využívá na vazbu brožur a katalogů. „Knižní blok je šitý, nebo lepený a celek je zavěšen do desek z lehčí lepenky.“³⁸

Obrázek 18 - Vazba V5 Dostupní z:
<https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Vazba V6

Obrázek 19 - Vazba V6 Dostupné z:
<https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Vazbou V6 jsou zhotovovány dětské skládky a leporela. Jednotlivé lepenkové přířezy se k sobě spojovaly plátěnými proužky. Aby se zlevnila a zjednodušila výroba, slepí se potištěné lepenky k sobě celoplošně. Poté se lepenky nařežou a nabíjí. Mohou být různých tvaru, kterých se dosáhne vysekáváním.

³⁶Druhy tiskových vazeb. *Litera design* [online]. Vestec: Litera Design, b. r. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

³⁷KAPLANOVÁ, Marie. *Moderní polygrafie*. Praha: Svaz polygrafických podnikatelů, 2009. ISBN 978-80 254-4230-2.

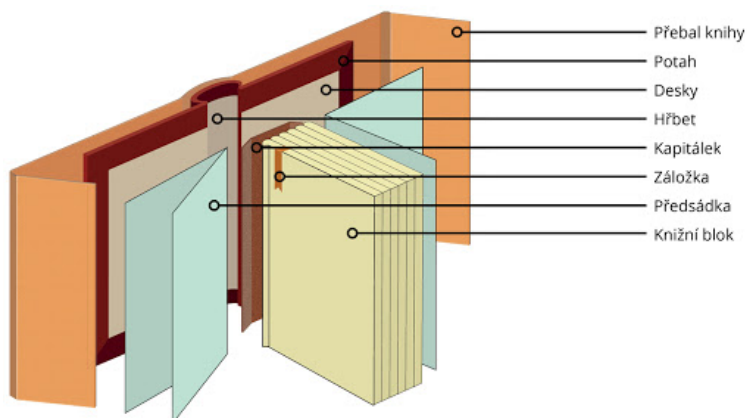
³⁸Měkké a polotuhé vazby. *Reprodukční grafik pro média* [online]. Zlín: Střední průmyslová škola polytechnická, c2015 [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <http://grafikpromedia.spsplin.cz/vsp/mekke-a-polotuhe-vazby>

Tuhé vazby

Liší se od měkkých svými tuhými deskami. Měkké vazby se rozlišují podle zpracování knižního bloku. U tuhých vazeb záleží na konstrukci knižních desek. Do tuhých vazeb se vážou knihy různých žánrů. Kniha jako taková má však stejné funkční prvky.

Základní částí knihy je knižní blok, který obvykle bývá opatřen záložkou, není to

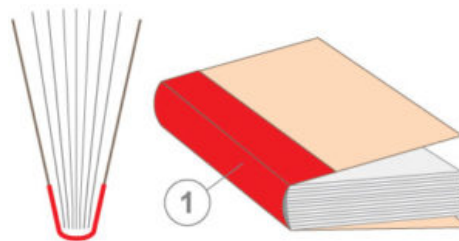

Obrázek 20 - Struktura knihy dostupné z: <http://blog.cdsm.cz/z-ceho-se-sklada-kniha/>

ovšem pravidlem. Blok má po obou stranách k sobě připevněné předsádky, které spojují knižní blok s knižními deskami. Knižní desky jsou potažené potahem, který může být z papíru, plátna, textilu a plastu. Kapitálek má estetickou funkci.³⁹

Tuhá vazba s kombinovaným potahem V7

Při výrobě vazby se knižní složky sešijí k sobě a poté se pomocí předsádek uchyty k potaženým deskám. Z názvu vyplývá, že kniha je potažena dvěma druhy materiálu. Desky mají papírový potah a hřbet je oblepený plátnem.

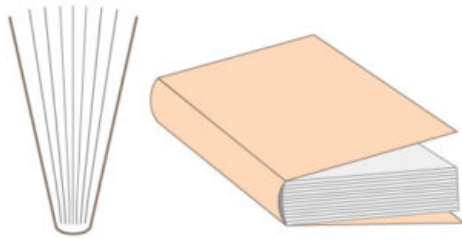
Obrázek 21 - Vazba V7 Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Tuhá vazba s nekombinovaným potahem V8

U této vazby jsou desky potažené jedním druhem materiálu nejčastěji papír, nebo knihařské plátno. Vazba může být zhotovena ve třech variantách. U varianty V8a jsou knižní desky potaženy laminovaným papírem. U varianty V8b se desky se potahují povrchově

³⁹KAPLANOVÁ, Marie. *Moderní polygrafie*. Praha: Svaz polygrafických podnikatelů, 2009. ISBN 978-80 254-4230-2.

upraveným papírem (lak, syntetický potah). V poslední modifikaci V8c jsou knižní desky potaženy plátnem, nebo zvířecími kůžemi, popřípadě imitacemi kůže.⁴⁰

Obrázek 22 - Vazba V8 dostupné z:
<https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

Tuhá vazba s plastovými deskami V9

Vazba V9 je poslední vazbou z tuhých vazeb. Desky jsou zhotoveny z termoplastického materiálu v kombinaci s lepenkou. Desky se tvarují pomocí tepla.

Speciální vazby

Speciální vazby jsou novodobý vynález. Vazba s drátěnou spirálou je k vidění nejčastěji na kalendářích. Vazba se zhotovuje naděrováním listů, které se zavěsí do drátěné spirály, která se vlivem tlaku uzavře. Kroužková vazba plastová funguje na podobném principu. Naděrované listy se zavěsí do roztaženého plastového kroužku, který se stažením ze stroje uzavře. Vazba se využívá ke svázání skript.

5.3. Knihařství na Moravě

Čeští řemeslníci se sdružovali do takzvaných cechů, tudíž i knihaři měli své cechy. Knihvazači se zabývali vázáním a zdobením knih, někteří se zaměřovali i na prodej knih. Od poloviny 17. století do 18. století se v Brně nacházelo 18 knihvazačů.⁴¹ V Olomouci mezi lety 1672 – 1912 pracovalo 37 knihařů. Dnes existuje společenstvo českých knihařů, které sdružuje knihaře, rytce, grafiky, restaurátory a další. Společnost byla založena v roce 1997.

⁴⁰Druhy tiskových vazeb. *Litera design* [online]. Vestec: Litera Design, b. r. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/>

⁴¹VINDIŠ, Maroš. Brněnský a košický cech knihařů [online]. Brno, 2010 [cit. 2020-11-27]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/enp1e/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Zbyněk Sviták

6. Modrotisk

Modrotisk je tradiční tiskařská technika, která slouží k potisk textilu a využívá tiskové formy ze dřeva a kovu. Jako modrotisk se také označuje již potištěná látka touto technikou.

6.1. Vývoj modrotisku

Prvopočátek modrotisku byl v Číně. Poté se modrotisk rozšířil do Evropy díky zámořským plavbám. Modrotisk se stal velice žádaný u vyšších vrstev, tak později u lidí na vesnicích. Z tohoto důvodu začala po českých zemích vznikat řada modrotiskových manufaktur. Od 18. století byly manufaktury nejvíce soustředěny na oblast Klatovska a Šumavy.⁴² Modrotisk se využíval na potisk povlečení a oděvů. Po nástupu komunistického režimu se většina manufaktur zavřela. Dnes fungují dvě modrotiskové dílny, které se nachází na území Moravy, konkrétně rodinná dílna Dazingeroových a Jochoových. Obě tyto dílny zachovávají tradici prostřednictvím výroby nejrůznějších předmětů a pořádáním exkurzí do dílen pro širokou veřejnost.⁴³

Technika modrotisku v České republice byla v roce 2018 zapsaná na seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO.⁴⁴

Obrázek 23 Modrotisk dostupné z:
<https://www.mojelatky.cz/Modrotisk-d6998.htm>

⁴² HARMACHOVÁ, Jana a Lenka SUTROVÁ. *Veselé modrotiskání*. Praha: Grada, 2016. Šikovní ruce. ISBN 978-80-247-5733-9.

⁴³ Technologie výroby modrotisku. *Národní ústav lidové kultury* [online]. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2014 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.nulk.cz/2017/02/07/technologie-vyroby-modrotisku/>

⁴⁴ Modrá je pro Česko dobrá. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2664971-cesko-se-muze-chlubit-dalsim-dedictvim-unesco-na-seznam-byl-pripsan-modrotisk>

6.2. Technologie modrotisku

Modrotisk jako textilie je potištěná látka tmavě modré barvy s drobnými bílými ornamenty. Bílé zdobení je různorodé, precizně vytvořené a některé vzory jsou velice složité. Nejčastějšími motivy jsou květiny, zvířata, spirály a tečky. Jednotlivé motivy se mohou vázat na konkrétní oblast regionů. Obraz se nanáší na bílý textil pomocí tiskových forem.

Nejstarší tiskové formy byly celodřevěné a byly vyráběny z hruškového dřeva. Později se začala používat mosaz a další kovy. Forma se skládá ze tří nebo dvou k sobě přilepených vrstev dřeva. První vrstva je tvořena z hruškového dřeva, v kterém je vyrytý tiskový motiv. Ve spodní části desky je vřezaná rukojeť. Do formy motivy vyřezávali takzvaní formštechři. Tisk funguje na principu tisku z výšky, při kterém se vyvýšená místa tisknou a zahloubená nikoliv.

V 18. století se začalo potiskovat plátno, dříve se na tisk používal brokát. Na pravý modrotisk se používá bílé plátno ze 100% bavlny a bez chemické úpravy. Na plátno se nanese pomocí tiskové formy tiskařská rezerva (pap), která vytvoří tiskový vzor. Látka se poté nechá zaschnout.⁴⁵Po zaschnutí papu se látka vloží do indigové lázně, kde proběhne k nanesení barvy. Modré barvivo se získává z tropické rostliny zvané Indigovník. K barvení dochází po vytažení z lázně, na povrchu látky dochází k chemické reakci zvané oxidace. Pro dosažení tmavějšího odstínu se ponoření látky několikrát opakuje. Pro dokončení se látka vloží do kyselého roztoku, který odstraní tiskařskou rezervu a zafixuje barvu. Poté se modrotisk nechá uschnout, a nakonec se vyžehlí (mandlování).⁴⁶

Tiskařská rezerva je tekutina světle zelené barvy, která slouží k vytvoření tiskového obrazu. Tento tisk je označován jako negativní. Tisková rezerva se skládá z arabské gummy,

---

⁴⁵Tiskařské formy. *Modrotisk Danzinger* [online]. Olešnice na Moravě: Česká televize, c2006-2018 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.modrotisk-danzinger.cz/tiskarske-formy/>

⁴⁶HARMACHOVÁ, Jana a Lenka SUTROVÁ. *Veselé modrotiskání*. Praha: Grada, 2016. Šikovní ruce. ISBN 978-80-247-5733-9

kaolinu a dalších příměsí. Jednotlivé modrotiskové dílny si rezervu míchají podle vlastní receptury.

Existuje spousta možností výroby pomocí modrotisku od oblečení, dekorací, tašek, ložního prádla po látkové hračky. Modrotisk se využívá také u tradičních vlašských krojů, ženy nosí sukně ovázané modrotiskovými zástěrami, nebo celé modrotiskové sukně tzv. Fěrtoch.⁴⁷

Obrázek 24 - Modrotiková forma dostupné z: <https://www.kralovedvorsko.cz/rozhovory/osobnosti-regionu/modrotisk-byl-zapsan-na-seznam-unesco-ve-dvore-kralove-mame-posledni-formire-pro-modrotisk.html>

Obrázek 25 - Indigo lázeň dostupné z: <https://www.fler.cz/magazin/modrotiskani-2700>

Obrázek 26 - Valašské kroje dostupné z: <http://fsmorava.wz.cz/vystoupeni.php>

⁴⁷Ženský kroj. *Valašské kroje* [online]. Velké Karlovice: Česká televize, c2015 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.valasskekroje.cz/zensky.aspx>

II. Praktická část

Metodické listy

Metodický list č. 1 – Ruční papír

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Technologie a výroba vláknin

Předmět: Technologie materiálů

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 1. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Chemie

Tiskové techniky

Předtisková příprava

Organizační forma výuky: Frontální

Skupinová výuka

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým a jiným nástrojem.
- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

První část: síto na výrobu ručního papír

Materiál	Pomůcky
Dřevo	Dřevěné desky (Rám od obrazu) Síťovina Nůžky Hřebíky Kladívko

Pracovní postup:

Papírenské síto

- Na výrobu síta jsou použity čtyři nařezané dřevěné destičky pro formát A4, (297x210 + tloušťka desky cca 2cm z každé strany, výsledný formát 297x250, nebo lze použít rám z obrazu), které se k sobě přiloží hranami a vytvoří tvar obdélníku.
- Pomocí kladívka a hřebíku se kratší destičky, ve spoji hran, přibijí k destičkám delším.
- Poté se natáhne síťovina přes celý rám a postupně se přibijí hřebíky. Důležité je neustálé napínání síta.
- Po zachycení síťoviny k rámu se přečnívající část přes rám odstříhne a vznikne papírenské síto.

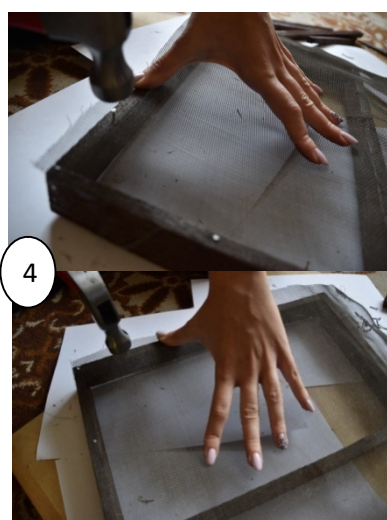
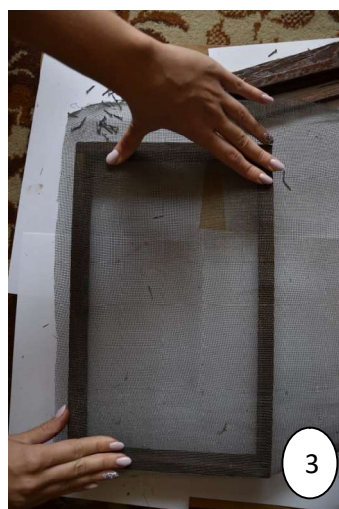
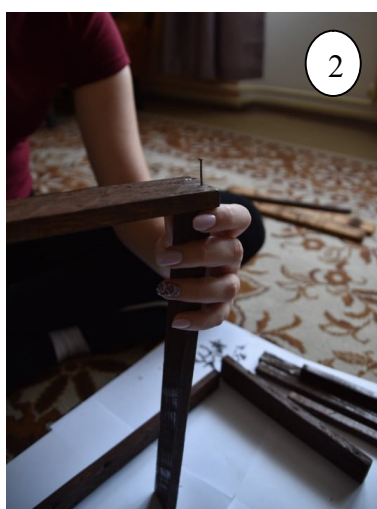
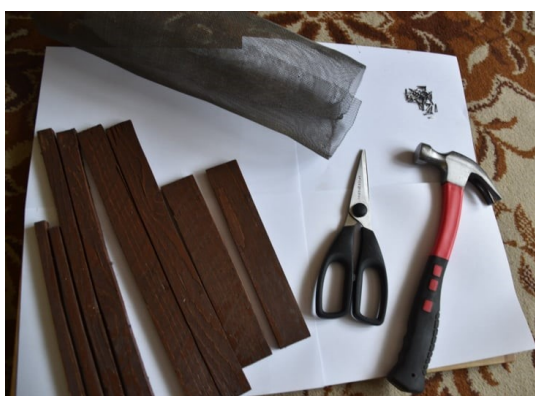

Odnímatelní rám síta

- a) Na rám jsou použité také čtyři destičky pro formát A4 (297x250). Výška destiček je přibližně 2 cm, tento rozměr je podstatný, ovlivňuje tloušťku papíru.
- b) Postup výroby rámu je stejný jako u papírenského síta, destičky se k sobě přibíjí hřebíky ve spoji hran. Na odnímatelný rám se síťovina nenatahuje. Po spojení destiček k sobě je hotový odnímatelný rám síta.

Veškerý materiál lze zakoupit v obchodech zaměřených na kutilství a stavitelství.

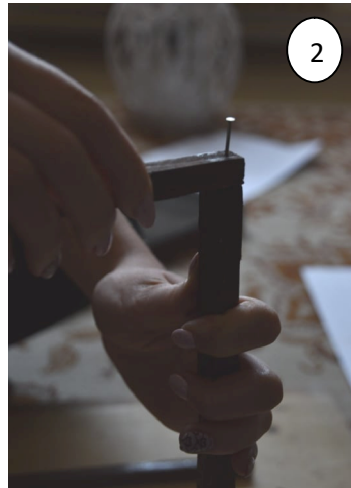
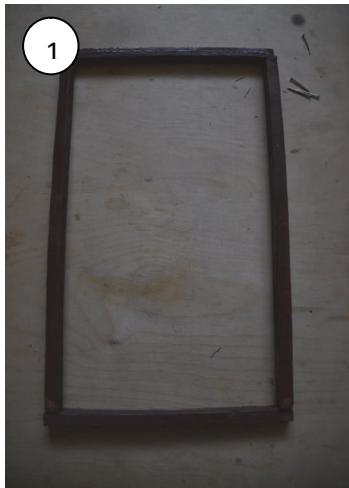
Obrázkový postup:

Papírenské síto

Odnímatelný rám síta

Celý výrobek

Druhá část: Výroba ručního papíru

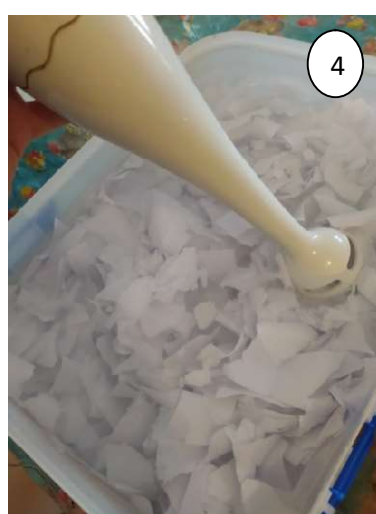
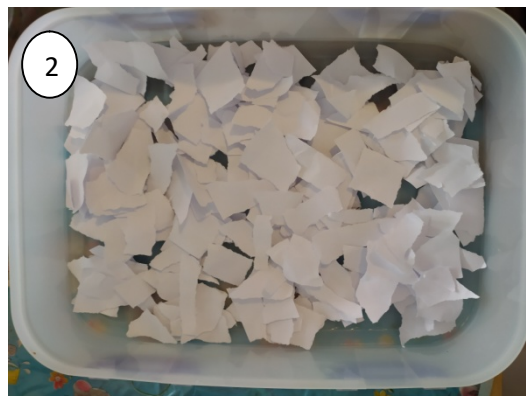
Materiál	Pomůcky
Papír	Voda Box Mixér Síto Temperové barvy a štětec Třpytky Sušené květiny Houbička na nádobí Šablona Noviny

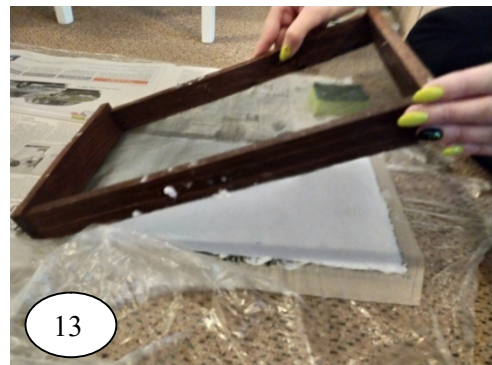
Pracovní postup:

- Bílí kancelářský papír (nebo ubrousky, toaletní papír, noviny) se roztrhá na kousky do boxu (velkého tak, aby se do něj ponořilo celé síto) a zalije se horkou vodou.
- Kousky se nechají rozmočit a poté se tyčovým mixérem rozmělní na kašovitou hmotu (papírovinu).
- Ta se nabere pomocí síta a vnikne arch papíru.
- Odnímatelný rám se sejme a papír se překloupí ze síta na noviny (nebo jiný savý materiál).
- Přes síto pomocí houbičky se vysaje zbytková voda z papíru a pomalu se síto odlepí od povrchu papíru.
- Zdobení papíru se dělá po překlopení na savý materiál. Papír se může zdobit různými způsoby např. barvením, přidáním sušených rostlin, třpytek a dalších.
- Na novinách bude papír schnout přibližně 2 dny.

Kancelářský papír lze zakoupit v papírnictví, popřípadě na výrobu se mohou použít staré noviny.

Obrázkový postup:

Finální výrobek

Metodický list č. 2 – Přání z ručního papíru

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Polygrafické výrobky

Předmět: Odborné kreslení

Klíčové kompetence: Kompetence k řešení problémů

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 15 let

Mezipředmětové vztahy: Typografie

Úvod do polygrafie

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Samostatná práce žáků

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým a jiným nástrojem.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

Materiál	Pomůcky
Ruční papír	Nůžky Tužka Vodové barvy Štětce Houbička Barevné papíry Lepidlo Tuž Jehla s nití Knoflíky

Pracovní postup:

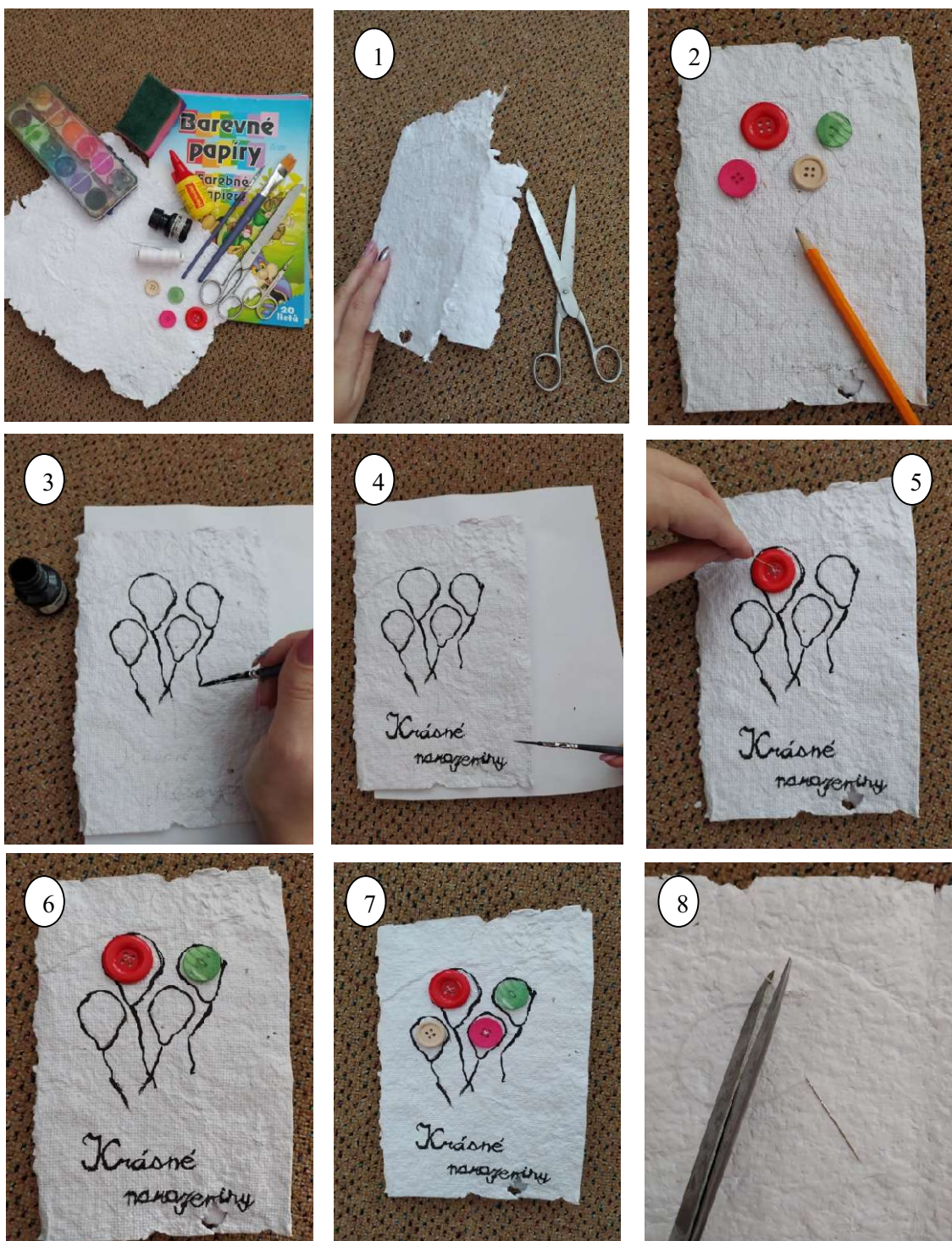
- a) Ruční papír formátu A4 se přehne na půl a vznikne složka formátu A5, výrazné nerovné okraje se zastříhnou nůžkami.
- b) Na přední stranu složky se naskládají knoflíky, které se jednotlivě obkreslí tužkou a dotvarují se do vzhledu nafukovacích balónek. Ve spodní části A5 se napíše blahopřání, také tužkou.
- c) Poté se všechny náčrtky obtáhnou černou tuží.
- d) Po 10 minutách od zaschnutí tuže se začnou přišívat knoflíky k papíru. Knoflíky se přišívají jeden po druhém, pomocí bílé nitě a jehle, v místě, ve kterém byly obkresleny. Vytvoří tak výplň nakresleného nafukovacího balónku.
- e) Po přišití knoflíků se z vnitřní strany práníčka odstříhnou přečnívajíc nitky a poté se přetřou tekutým lepidlem uzly nití, které drží knoflíky přišité u papíru.
- f) Aby se uzly niti nenápadně zakryli, použijí se vodové barvy, které se budou nanášet pomocí houbičky na celou plochu strany.
- g) Houbička se rozstříhne na 3 kusy (záleží na počtu nanášených barev), každý kousek houbičky je určen na jednu barvu.
- h) Houbička se lehce navlhčí vodou a nanese se na ni zvolená barva.
- i) Jemným tlakem se houbička přimáčkne na papír a tím se přenese barva. Barvy se nanáší jedna po druhé.

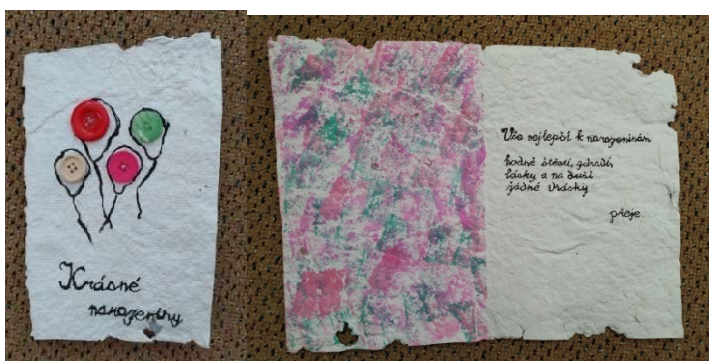
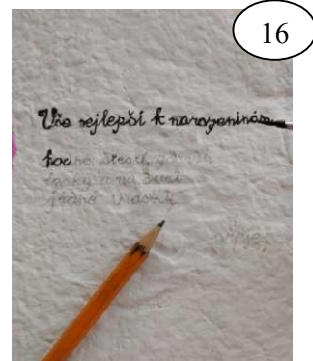
- j) Po zaschnutí barev se může na protilehlou stranu začít psát text blahopřání, nejprve tužkou a poté se obtáhne tuží. Po zaschnutí je blahopřání hotové.

Materiály lze zakoupit v běžném papírnictví. Knoflíčky v galanterii.

Obrázkový postup

Finální výrobek

Narozeninové blahopřání

Metodický list č. 3 – Sešitová měkká vazba

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Knižní vazby

Předmět: Dokončovací zpracování

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 3. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Předtisková příprava

Technologie materiálů

Seminář z tisku a finalizace

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Samostatná práce žáků

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým a jiným nástrojem.

- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

Materiál	Pomůcky
Papír Pěnový papír	Nit Jehla Nůžky Pravítko Tužka Lepidlo Štětec Řezák

Pracovní postup:

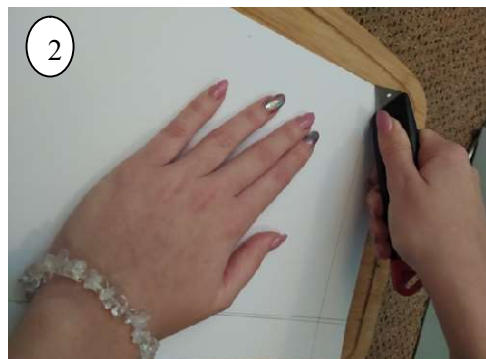
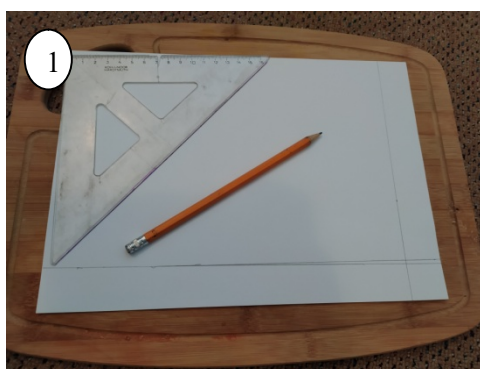
- a) Na měkkou vazbu se použije 10 bílých kancelářských papírů, které se ořežou podle velikosti pěnového papíru. Papíry se ořežou, tak aby pěnový papír přesahoval bílé papíry z každé strany o půl centimetru.
- b) Poté se všechny bílé papíry přehnou na půl
- c) Ve hřbetu se naměří po dvou centimetrech tečky.
- d) Všechny tečky se propíchnou pomocí pevnější jehly.
- e) Proděrované papíry se vloží do pěnového papíru a začíná se šít.
- f) Nit se nejprve protáhne v pořadí druhou dírkou zevnitř ven. Konec nitě musí být opatřen uzlem.
- g) Poté se jehla protáhne z venku dovnitř první dírkou. Nit se jednou obtočí kolem zbylé nitě nad uzlem a provleče první díro ven.
- h) Jehla se poté protáhne druhou dírkou zpět dovnitř a zevnitř třetí dírkou ven, kde se provleče pod hotovým stehem a zpět do třetí dírky.

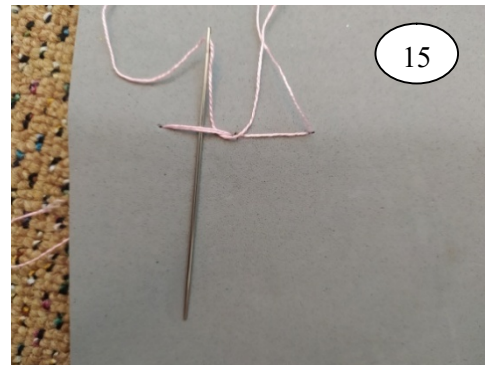
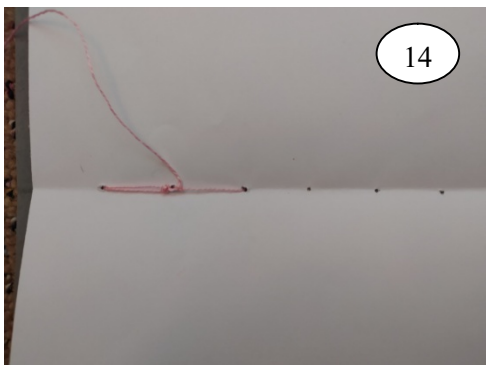
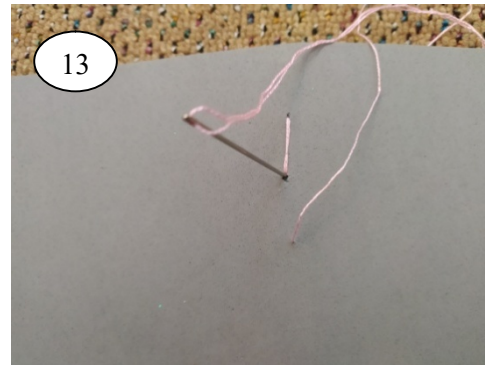
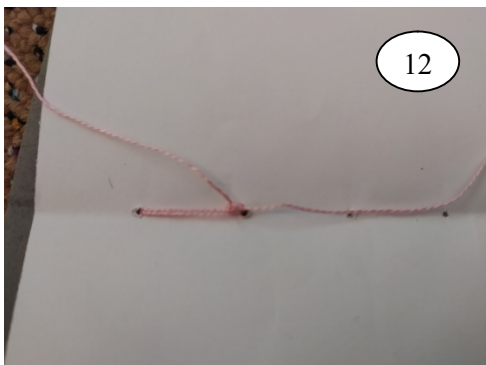
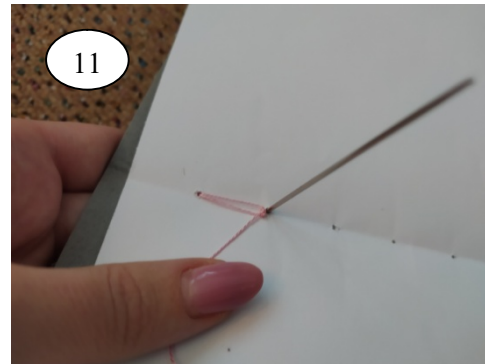
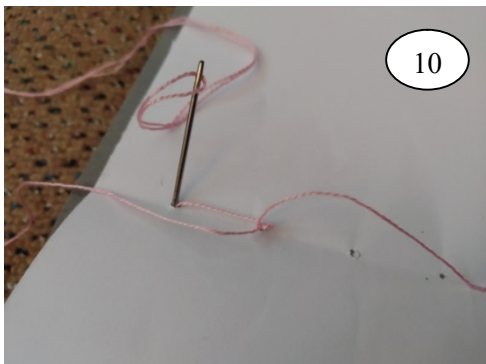
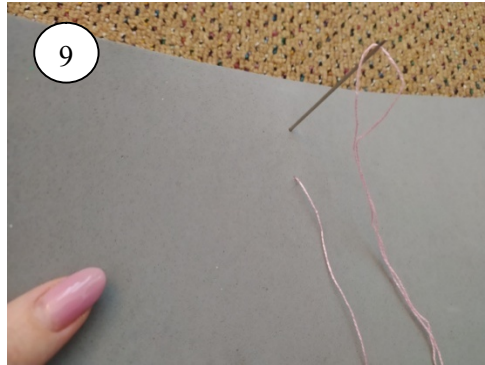
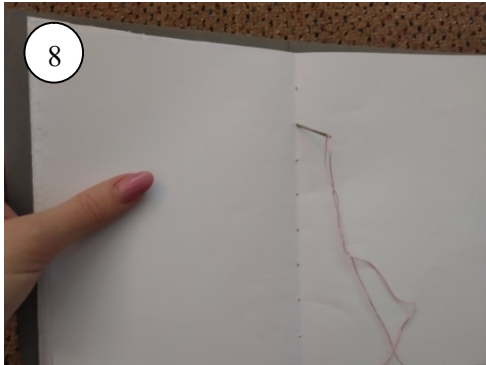
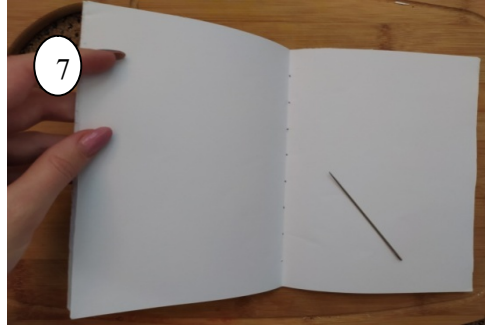

- i) Ze třetí dírky se pokračuje na čtvrtou a opět se nit provleče pod hotovým stehem a tento krok se opakuje u dalších dírek.
- j) Na konci se udělá uzel a odstříhne zbytek nitě.
- k) Na zdobení se použije pěnový papír vystřížený do tvaru květiny a nalepí se na přední stranu sešitu. Lepidlo se nechá zaschnout.

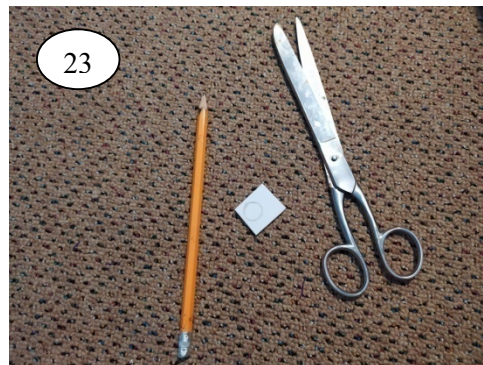
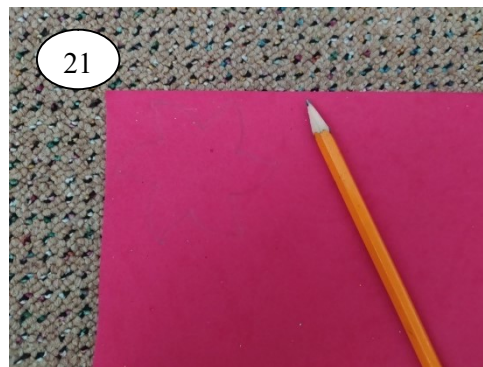
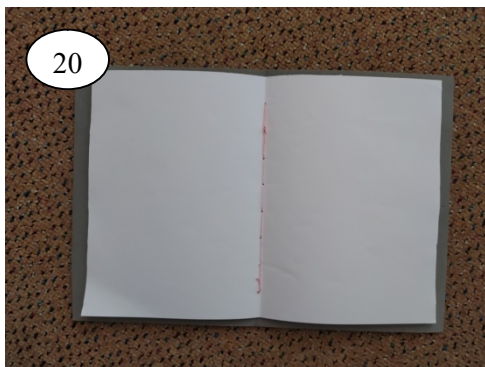
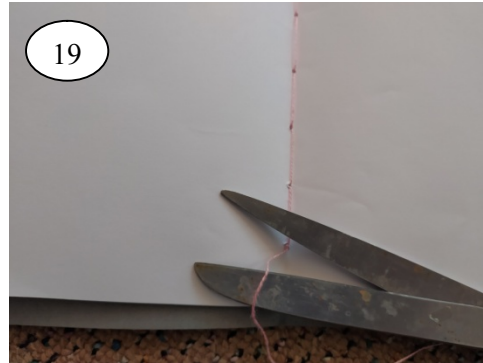
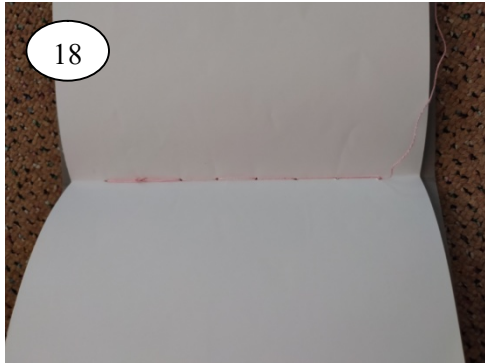
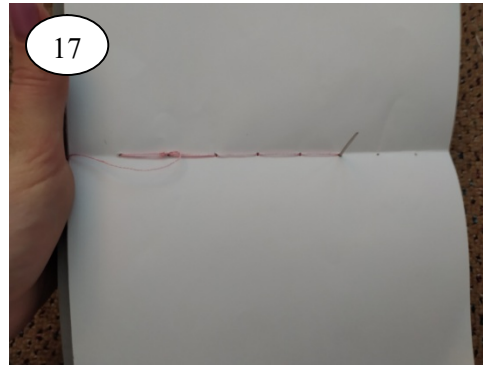
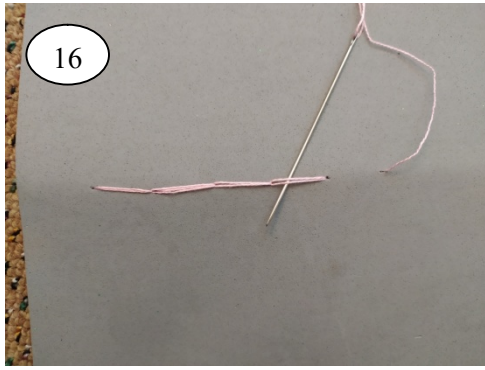
Veškeré materiály jsou k dostání v běžném papírnictví. Pěnový papír lze zakoupit i v některých galanteriích

Obrázkový postup:

Finální výrobek

Metodický list č. 4 - Leporelové omalovánky

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Knižní vazby

Předmět: Dokončovací zpracování

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 3. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Předtisková příprava

Technologie materiálů

Seminář z tisku a finalizace

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Samostatná práce žáků

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým a jiným nástrojem.
- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.

- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

Materiál	Pomůcky
Papír Lepenka Textil	Nůžky Pravítko Tužka Lepidlo Štětec Řezák Plátno Černý fix Guma 2x omalovánky

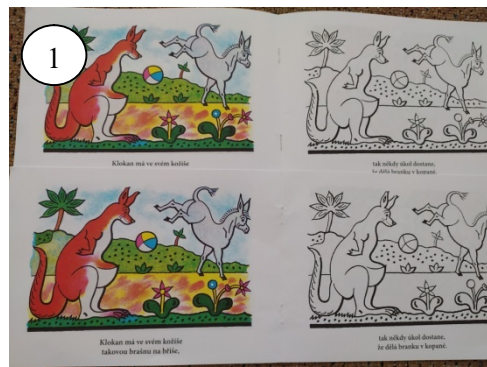
Pracovní postup:

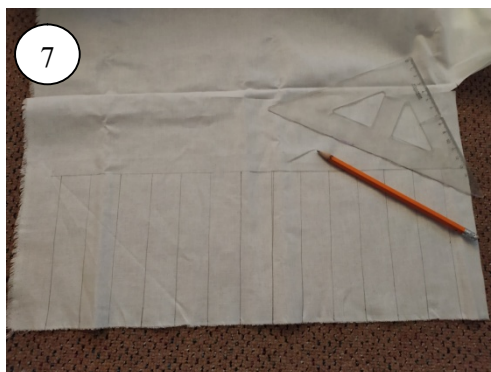
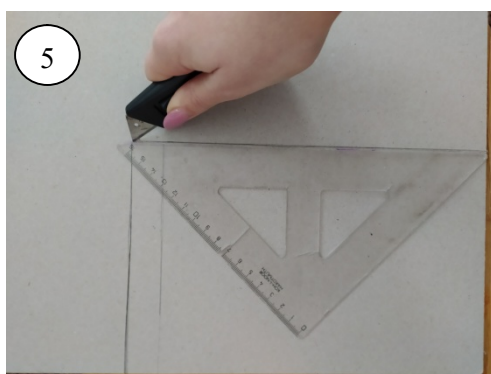
- Pro výrobu leporelových omalovánek jsou potřeba dvojce omalovánky. Omalovánky se rozloží a ze středu se odstraní kovové spony. Poté se zaznačí tužkou střed omalovánek a ty se rozříznou na půl.
- Po rozřezání se omalovánky vyměří na lepenku a zvětší po bočních stranách o jeden centimetr Př. Formát omalovánek 230x180 mm, formát lepenky: 250x180 mm. Z lepenky se vyřeže potřebný počet přířez (1 omalovánky mají 12 stran, tak se vyřeže 6 lepenek).
- Další materiál, který je potřeba nachystat, před samotnou tvorbou vazby jsou proužky plátna, kterými se budou uchytávat k sobě lepenkové přířezy. Proužky se nastříhají cca 5 cm široké a dlouhé podle výšky lepenky, v tomto případě 18cm. Počet proužků se dvojnásobí počtem lepenek 6 lepenek x2=12 proužků.
- Po nachystání všech materiálu přichází na řadu samotná výroba leporela. Na jeden okraj lepenky se přelepí proužek textilu. Textil se lepí z rubové strany na lícovou, oblepí se tak okraj lepenky.

- e) Druhá lepenka se k první připevní tak, že textilní proužek s lepidlem z půlky vložíme pod neoblepený okraj první lepenky a poté se položí, na zbylý proužek, druhá lepenka. Důležité je nechat mezi lepenkami mezeru cca 3 mm (záleží na tloušťce lepenky), která bude sloužit jako ohyb.
- f) Na lepenky se nanese plátěný proužek ještě z vrchní strany a tím se zakryje spojení lepenek. Pomocí příborového nože se textilie protlačí do mezírky mezi lepenkami, kde se spojí se spodním proužkem látky.
- g) Tento postup se opakuje u dalších lepenek stejně. Na konci se opět oblepí strana poslední lepenky textilním proužkem. Slepěné lepenky k sobě se nechají zaschnout, poté se složí a lehce se na chvíli zatíží něčím těžkým, aby se slisovali.
- h) Až jsou lepenky zaschlé, tak se na ně po jednom lepí listy omalovánek v takovém sledu, aby na sebe stránky přirozeně navazovali. První a poslední strana leporela zůstanou prázdné. Opět se nechá leporelo zaschnout.
- i) Na první stranu a poslední stranu se naměří a vystříhne barevný papír. Po vystřížení se papír zatím nalepí jen na první stranu (titulní).
- j) Další krok je naměření pružné gumy, která bude držet leporelo pohromadě. Konce gumy se přilepí na zadní stranu leporela a pak se přelepí papírem v barvě, který se bude poté lepit na celou stranu. Po krátkém zaschnutí se přelepí zadní strana barevným papírem.
- k) Na titulní straně se nakreslí tužkou text s obrázky a poté se obtáhnou černým fixem.

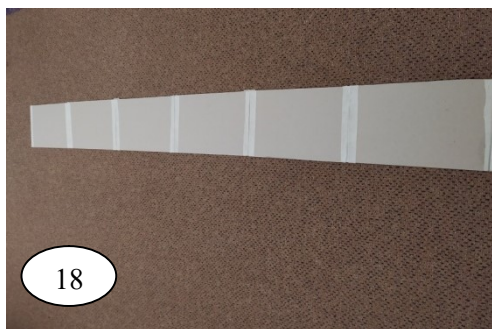
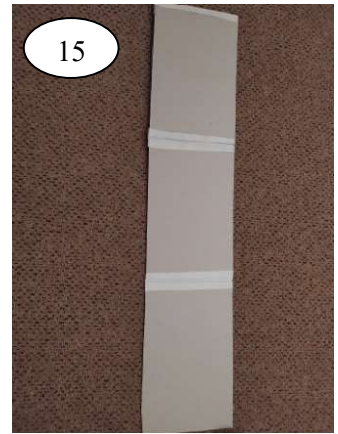
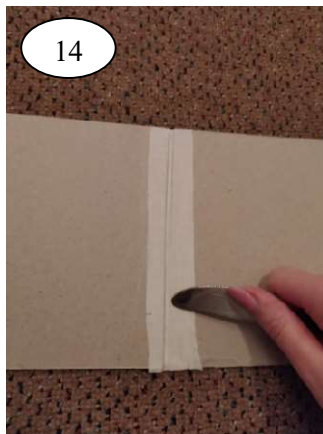
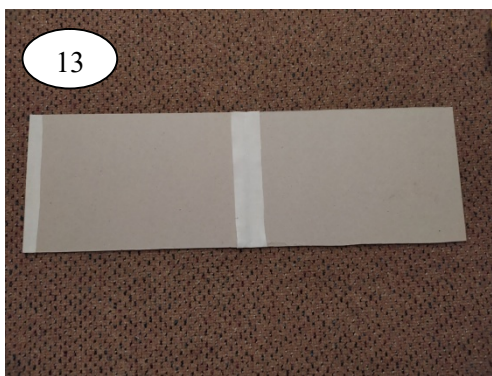
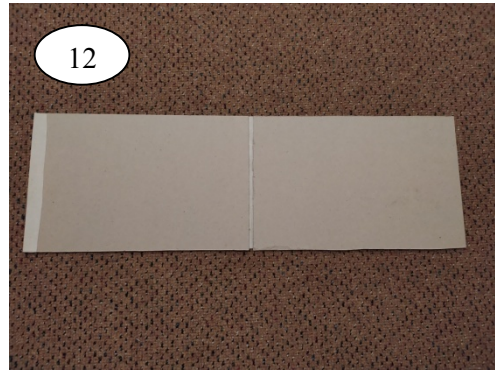
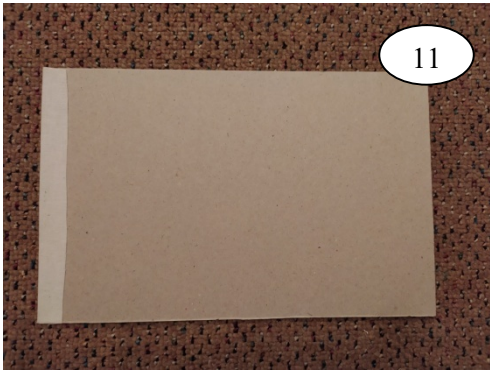
Použité materiály lze nakoupit v papírnictví, guma a plátno v galanterii. Knižní lepenka je k dostání v některých papírnicích a v obchodech změřených výhradně na prodej papíru.

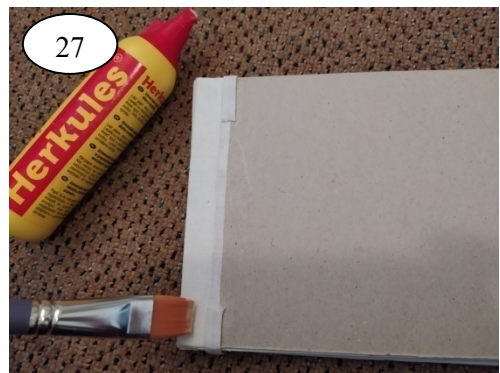
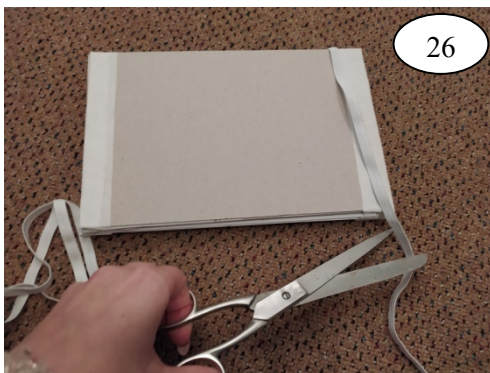
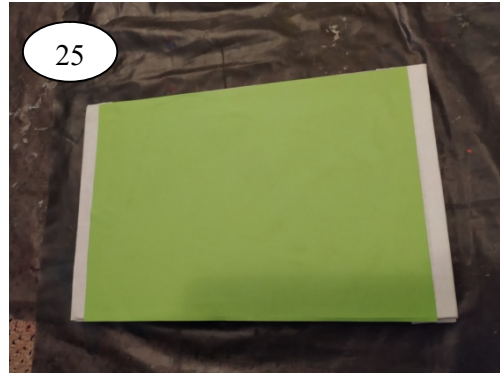
Obrázkový postup:

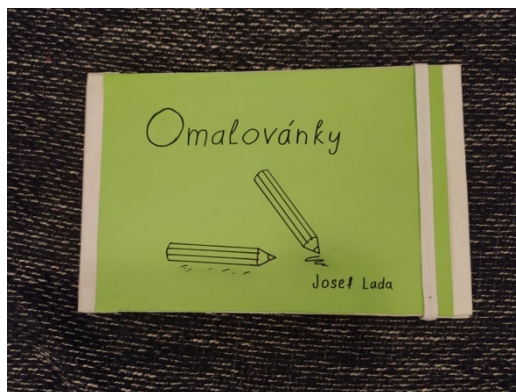
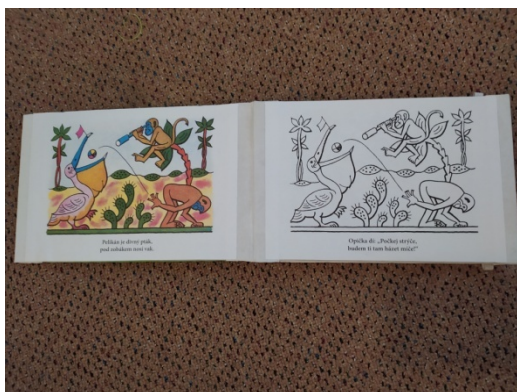
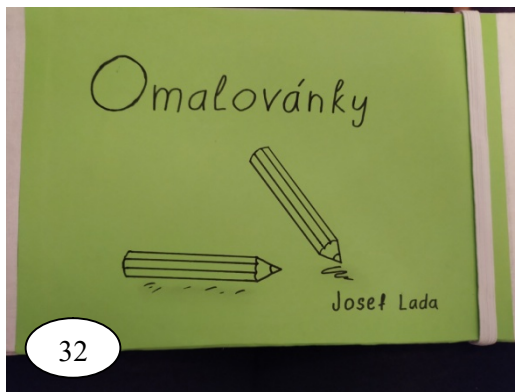
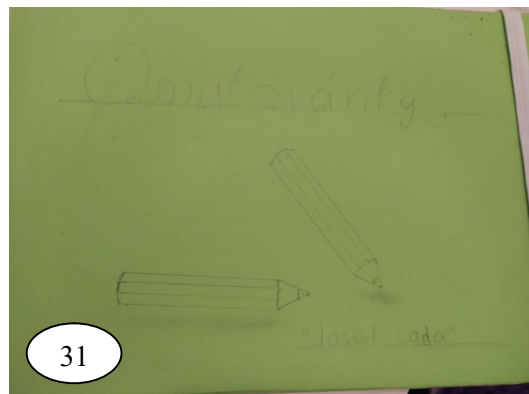

Finální výrobek

Leporelové omalovánky

Metodický list č. 5 – Vazba s nekombinovaným potahem z jiného potahového materiálu

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Knižní vazby

Předmět: Dokončovací zpracování

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 3. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Předtisková příprava

Technologie materiálů

Seminář z tisku a finalizace

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Samostatná práce žáků

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým a jiným nástrojem.

- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

Materiál	Pomůcky
Papír Kartón Textil	Nit Jehla Nůžky Pravítko Tužka Lepidlo Štětec Řezák Krabice (kartón) Utěrka (textil) Plátno Barevný papír Stuha

Pracovní postup:

- Tuhá knižní vazba se skládá ze dvou částí z knižního bloku a knižní desky. Nejprve se vyrobí knižní blok.
- Začíná se nachystáním knižních složek. Na tento výrobek jsou použité dvě odlišné složky. Jedny složky se skládají se 3 bílých papíru formátu A4 přeložených na půl a druhý druh složek obsahuje 3 bílé papíry a jeden modrý. Celkově jsou 4 modré knižní složky a 4 bílé.
- První a poslední složka se opatří tzv. předsádkou. Předsádka je tvrdší papír v tomto případě 160g, která se přilepí u okraje hřbetu složek a poté se zpevní přilepením proužku plátna. Předsádky se nechají zaschnout.

- d) Poté se na složkách vyměří a označí místa, v kterých se bude provlékat nit. Složky se budou šít jedna po druhé a přichytávat během šití k sobě. První složka se podloží dvěma plátěnými proužky, které po ušití zpevní hřbet.
- e) Nit se protáhne první dírkou (od paty složky) zvenčí dovnitř a poté se pokračuje druhou dírkou ven. Z druhé dírky se jehla protáhne třetí a tím obepne plátěný proužek, který je usazený přesně mezi druhou a třetí dírkou.
- f) Druhý plátěný proužek, který je umístěný uprostřed mezi čtvrtou a pátou dírkou, se také obepne niti. Pohyb jehly je stejný jak u první až 3 dírky.
- g) Na konci složky se položí další složka na první a začne se prošívat druhá složka. Až se druhá složka prošije až na konec, tak se na konci nitě udělá pomocí zbylé nitě od první složky uzel. Po přišití třetí složky se na konci nit protáhne mezi přišitou první a druhou složkou a utáhne. Tento postup se opakuje a střídá uzel s protažením nitě u zbylých složek.
- h) Po sešití všech složek vznikne knižní blok, blok se na chvíli zatíží těžítkem nebo nějakým těžkým předmětem aby se složky zalisovali.
- i) Po zalisování se na okraji hřbetu první a poslední složky, zevnitř bloku, nanese lepidlo a přilepí k protějším složkám.
- j) Na hřbet přišitých složek se přilepí plátěný proužek pro zpevnění. Složka se nechá zaschnout.
- k) Mezi tím se vyměří a zakreslí na kartonu lepenkové přířezy (desky) a hřbet, přesně podle rozměru knižního bloku. Poté se vyřežou řezákem.
- l) Kartonové desky na obal se potáhnou textilem. Na ten to výrobek je použita kuchyňská utěrka. Utěrka se vyměří, tak aby obalila celé desky i se hřbetem z vnější strany a aby z každé strany bylo 5 mm přesah.

Rozměry rozložené obálky:

$$210 \times 148 + 148 + 10 + 5 + 5 = 210 \times 316$$

Víška+šířka jedné desky+šířka jedné desky+hřbet+ mezera mezi hřbetem a deskou+mezera mezi hřbetem a deskou= rozměry obálky

Rozměry potahu (utěrky):

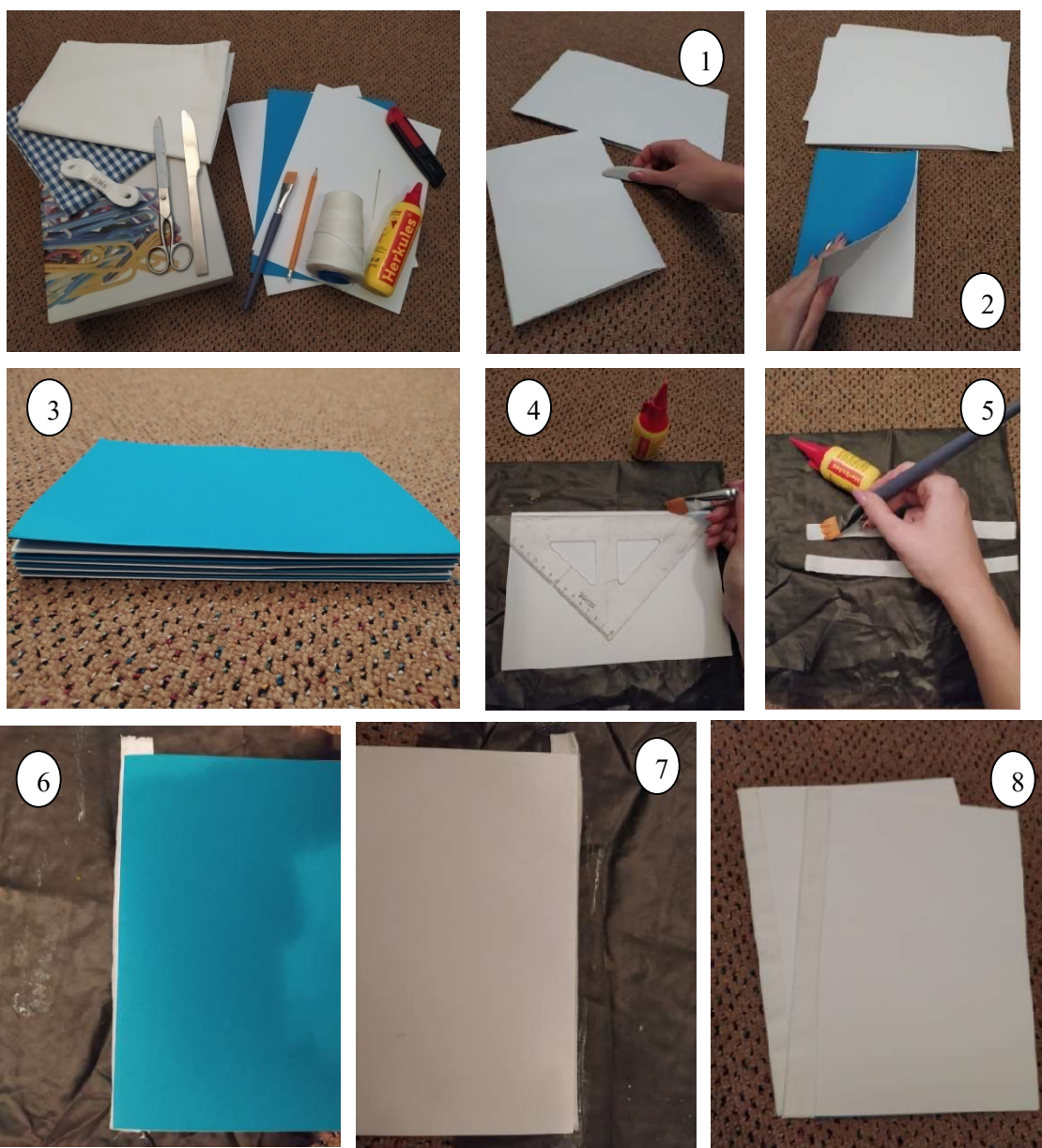
$$210 + 5 + 5 \times 316 + 5 + 5 = 220 \times 326$$

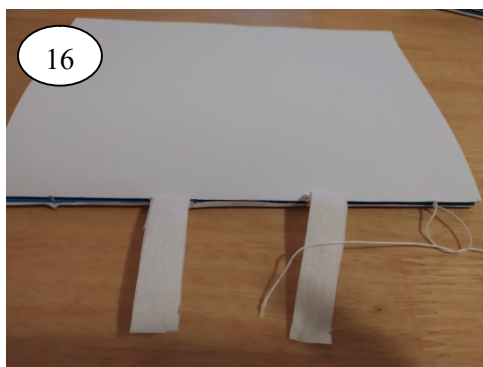
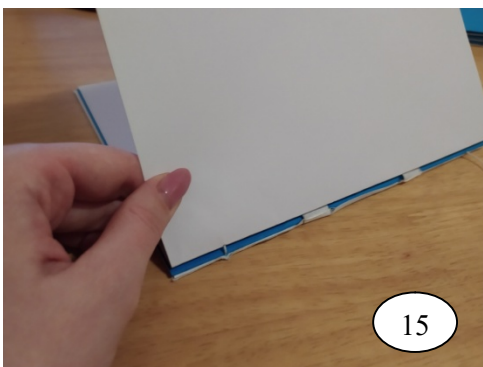
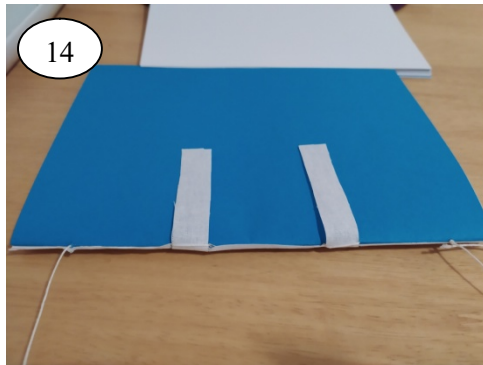
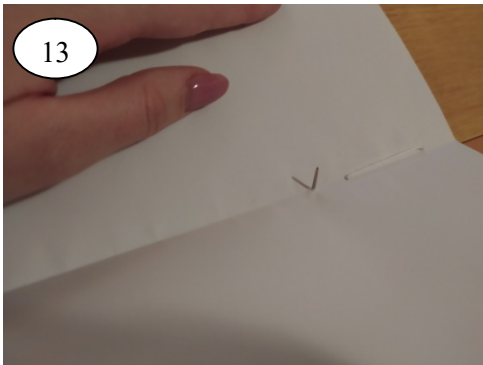
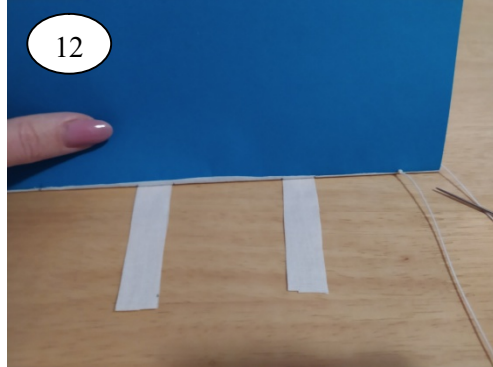
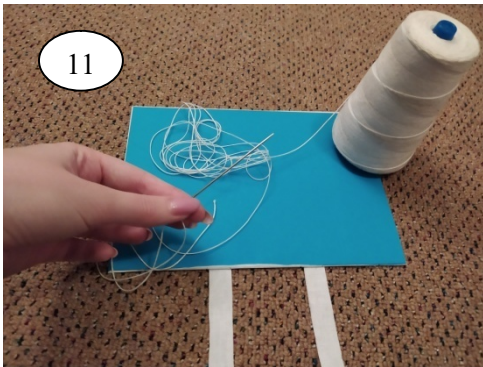
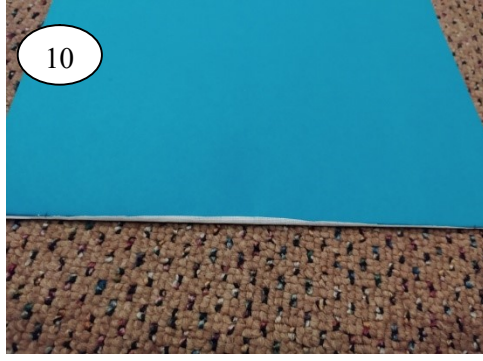
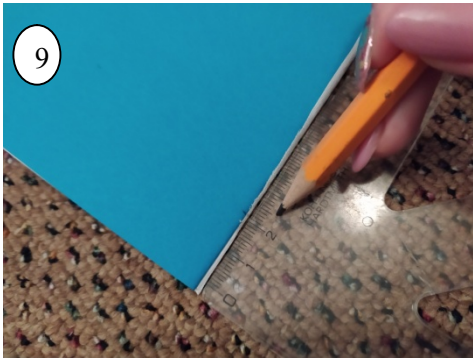
- m) Po rozstříhání se na látku nanese lepidlo a po rozetření se nalepí knižní desky se hřbetem. Rohy látky se sestříhnou a látka, která přesahuje, se nalepí dovnitř obálky.
- n) Poté se nastříhají 2 stužky, které se jednotlivě přilepí z každé strany doprostřed knižních desek. Připevněné stužky se přelepí papírovým čtverečkem.

- o) Knižní blok se vloží do knižních desek a na předsádku se nanese lepidlo a poté se překlopí na knižní desku a přimáčkne, poté se přilepí i druhá strana.
- p) Na titulní stranu se přilepí plátěný obdélník a vepíše se text.
- q) Receptáž se zatíží a do druhého dne nechá uschnout.

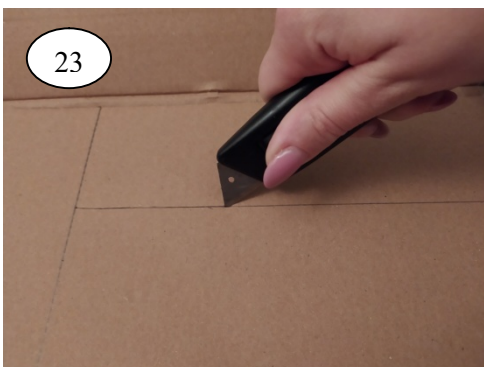
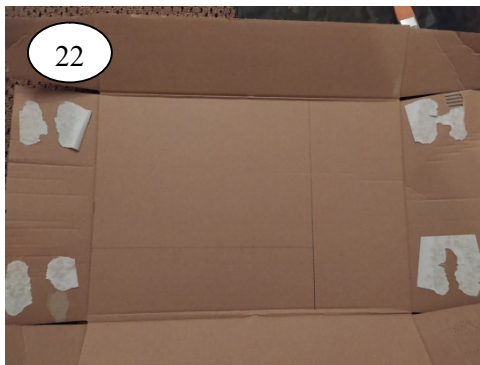
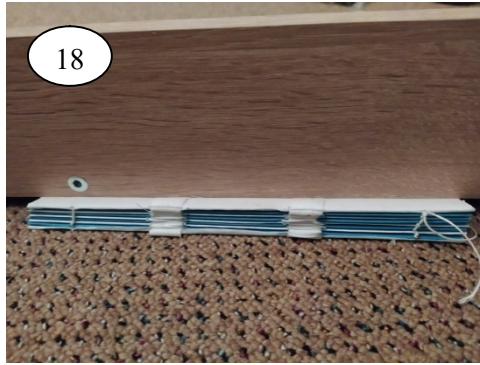
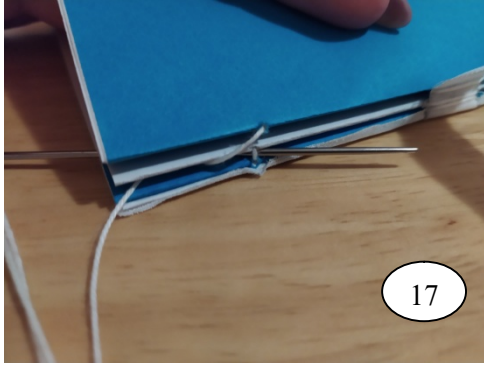
Materiály na výrobu jsou dostupné v běžném papírnictví. Na knižní desky lze použít stará krabice. Plátno lze pořídit v galanterii.

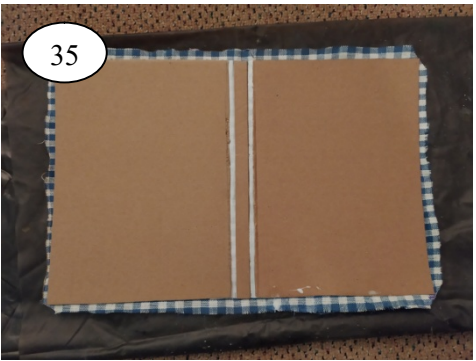
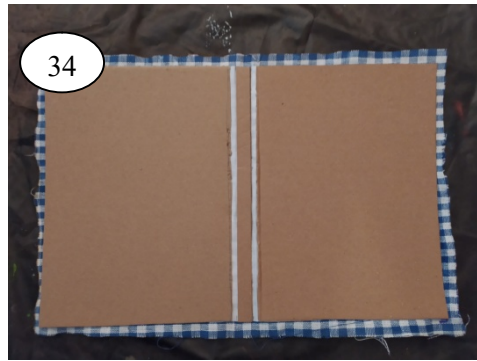
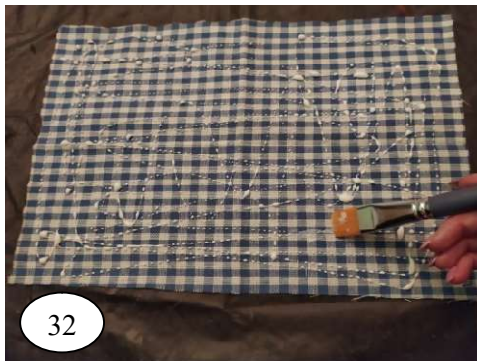
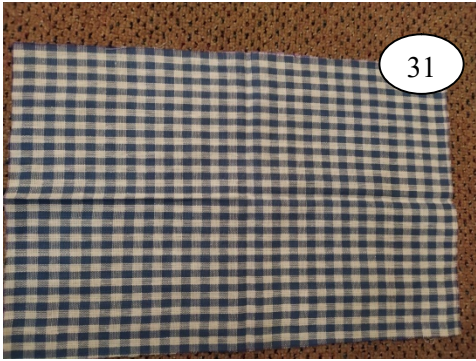
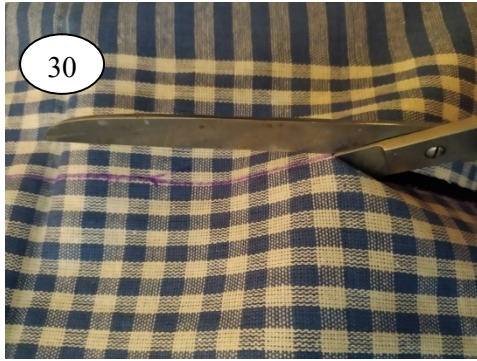
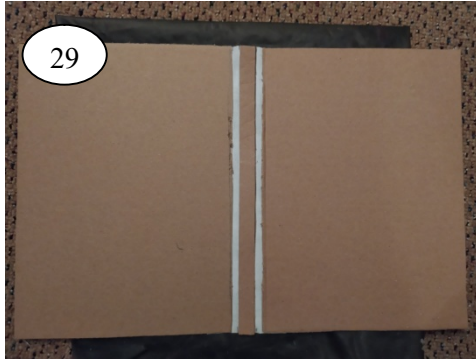
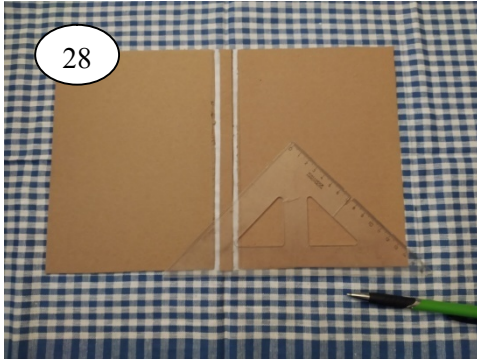
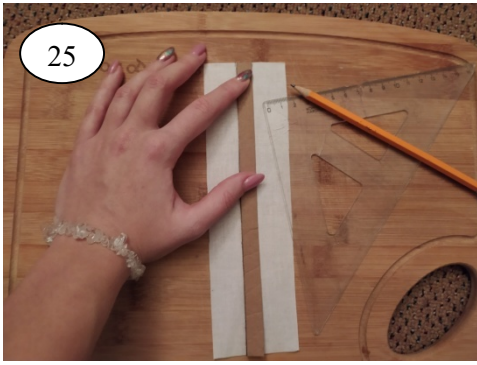
Obrázkový postup:

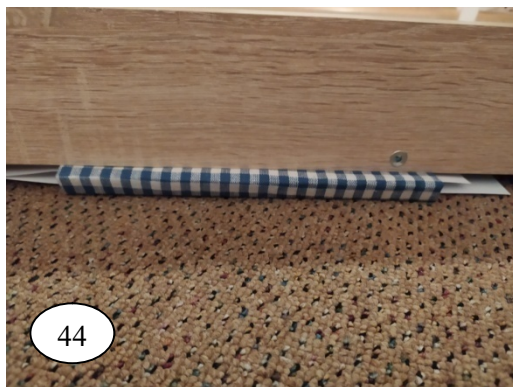
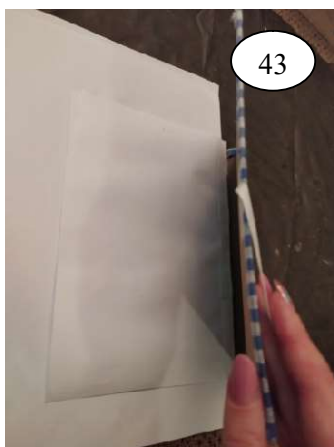
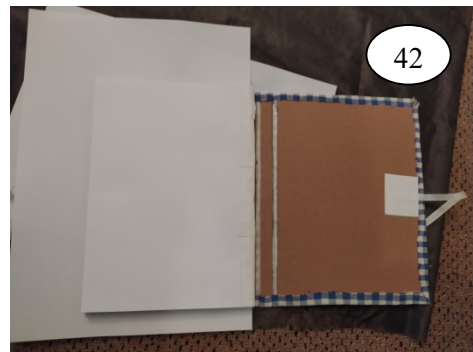
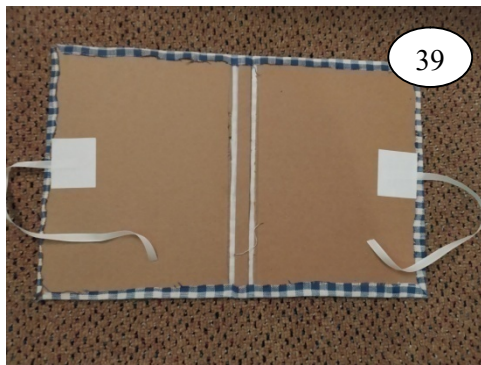
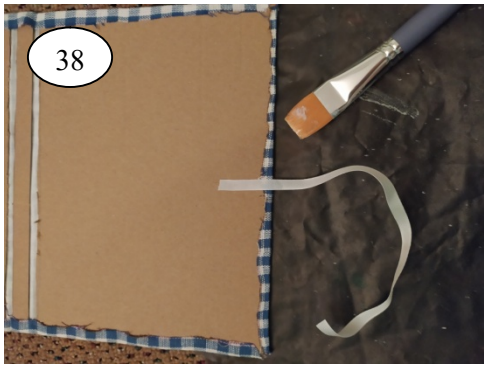
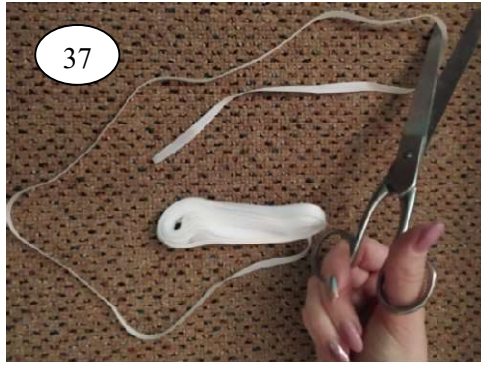
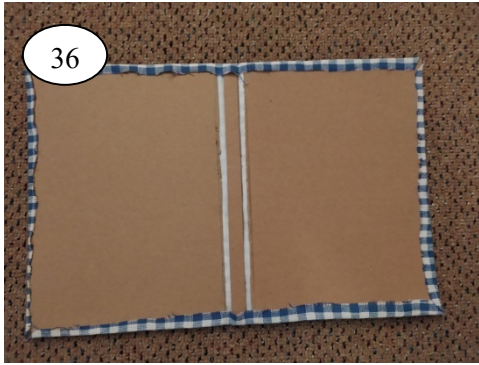

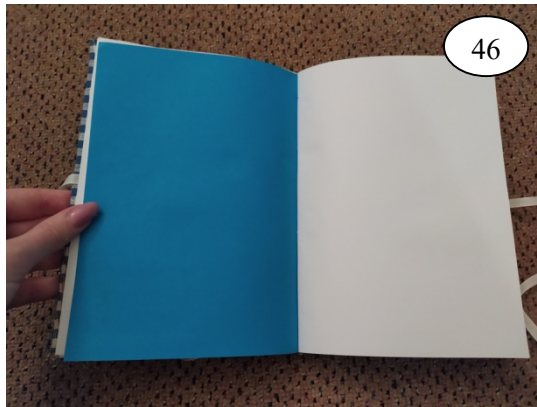

Metodický list č. 6 – Modrotiskové ponožky

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Tisk z výšky

Předmět: Tiskové techniky

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 2. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Chemie

Odborné kreslení

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Skupinová práce

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým nebo jiným nástrojem.

- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují, každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

Materiál	Pomůcky
Textil (ponožky)	Razítka Tiskařská rezerva Barva indigo Voda Box Alobal Podložka Ocet Sušák na prádlo Rukavice Dávkovací lahvička

Pracovní postup:

- a) Do boxu se nalije 15 litrů horké vody z kohoutku a poté se přisype do vody celá nádobka s indigem. Voda se zamíchá a přisype se do ní celý sáček hydrogensířičitanu sodného. Nakonec se přidá krystalická soda a vše se důkladně zamíchá.
- b) Indigová lázeň se na 30 minut uzavře pomocí víka od boxu nebo jiným materiálem (já použila potravinářskou fólii).
- c) Během 30 minut se připraví ponožky k tisku.
- d) Na alobalu se rozetře pomocí lžičky malá vrstva tiskařské rezervy, do které se vloží razítko, na které přilne pap.
- e) Razítko se lehce přitlačí na ponožku, tlakem se přenese rezerva na textil.
- f) Tento proces se opakuje u všech párů ponožek z obou stran.
- g) Ponožky s naneseným papem se nechají 2 hodiny zaschnout.

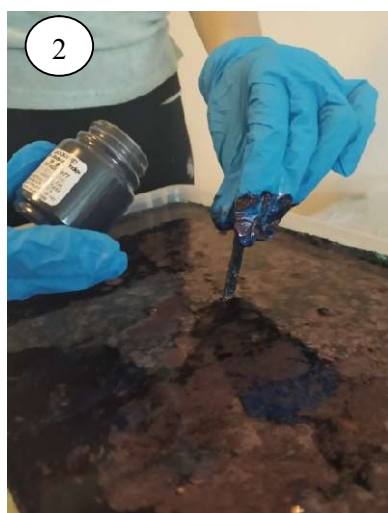
- h) Zaschlé ponožky se po jedné vkládají do indigo lázně. Proces namáčení se několikrát opakuje pro dosažení intenzivnější barvy. Namočené ponožky se vykroutí, a tím se odstraní přebytečná barva.
- i) Vlivem kyslíku začnou ponožky na vzduchu oxidovat, obrazy se pomalu odkrývají.
- j) V malé nádobě se připraví roztok vody a octu. Do tohoto roztoku se po jedné budou vkládat ponožky. Díky kyselému prostředí se odstraní rezerva z ponožek a obrazy více vystoupí.
- k) Ponožky se vykroutí a dají se uschnout na sušák na prádlo.

Sadu indigo lze objednat zde: <https://www.ceske-tradice.cz/Souprava-pro-modrotisk-Indigo-pro-15-tricek-d3659.htm>.

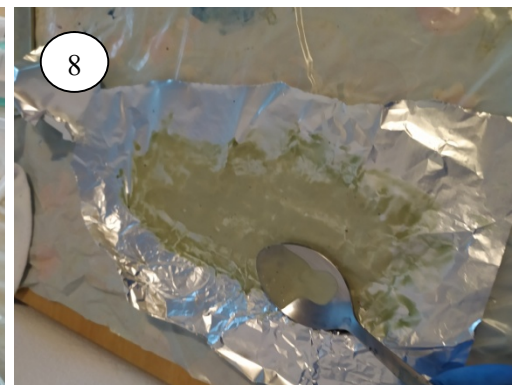
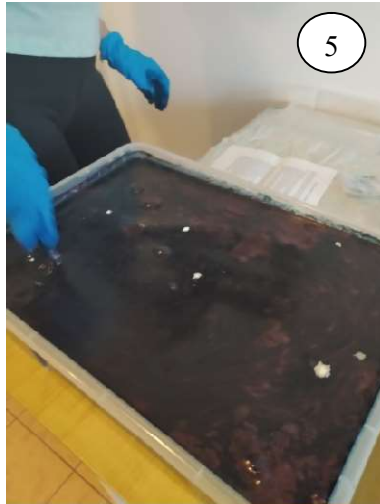
Tiskařská rezerva: <https://www.modrotisk-danzinger.cz/jak-vyrobic-vlastni-vzor/>

Ponožky a razítka jsem zakoupila v obchodě se smíšeným zbožím.

Obrázkový postup:

Finální výrobek

Metodický list č. 7 – Tradiční modrotisková stuha ke kroji

Zařazení do RVP SOV 34-41-M/01 Polygrafie: Člověk a svět práce

Tematický celek: Tiskové techniky a metody

Předmět: Odborné kreslení

Klíčové kompetence: Občanské kompetence a kulturní povědomí

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Odborné kompetence: Příprava a tvorba technologických procesů

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Doporučený věk: 2. - 4. ročník SŠ

Mezipředmětové vztahy: Chemie

Tiskové techniky

Organizační forma výuky: Frontální

Výukové metody: Názorně demonstrační

Skupinová práce

Bezpečnost práce:

- Žáci dbají pokynu vyučujícího.
- Při práci s ostrými nástroji žáci dbají na bezpečnost práce, nechodí po místnosti s ostrým nebo jiným nástrojem.

- Žákům je zakázáno konzumovat veškeré kapaliny a jiné materiály, které byly použity při tvorbě výrobků.
- Žáci pracují každý na svém pracovním místě.
- Po skončení činnosti si žák uklidí své pracovní místo a vrátí veškeré nástroje a zbylé materiály vyučujícímu.
- Jakékoliv zranění žáci nahlásí svému vyučujícímu.

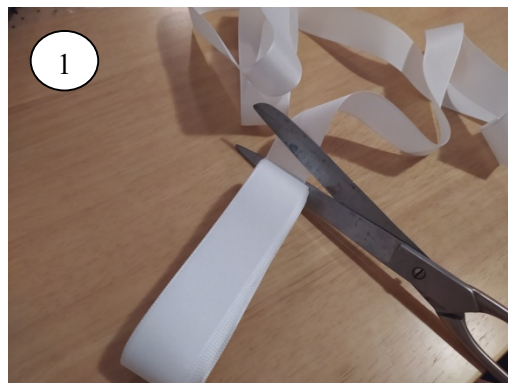
Materiál	Pomůcky
Textil (stuha)	Štětce Temperová barva modrá Nůžky Tužka Papír Žehlička

Pracovní postup:

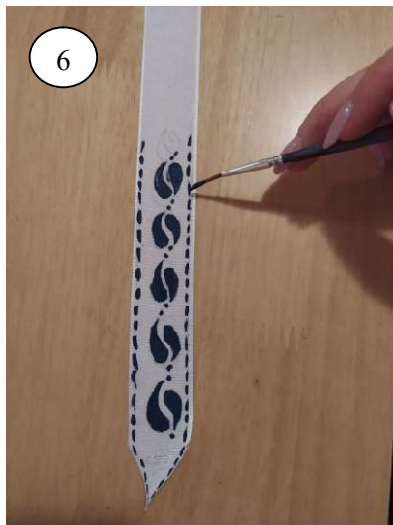
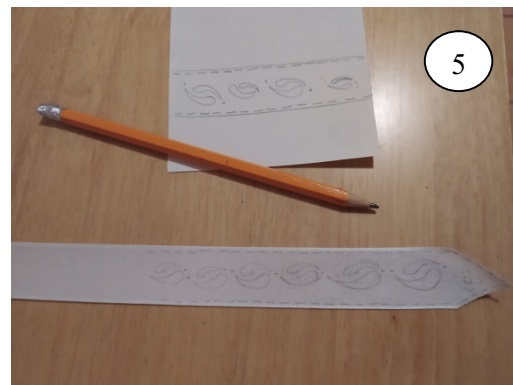
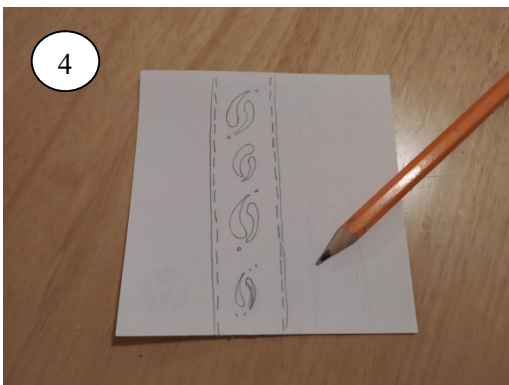
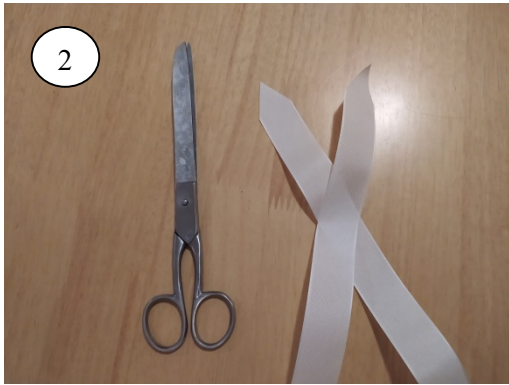
- Stuha se naměří podle obvodu pasu dané osoby a prodlouží se 2x až 3x.
- Kraje stuhy se zastríhnou do špičky.
- Poté se celá stuha přežehlí.
- Na kousek papíru se nakreslí motiv, který se bude kreslit na stužku, (papír slouží jako předloha). Motiv lze na stuhu přenášet i pomocí razítek.
- Poté se motiv pomocí tužky nakreslí na stuhu.
- Motiv se vybarví modrou temperovou barvou (lze použít barva na textil).
- Po natření se nechá stuha zaschnout.

Veškeré použité materiály jsou k dostání v klasickém papírnictví.

Obrázkový postup:

Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla implementace tradičních řemesel, jako např. knihařství, výroby ručního papíru a modrotisku do kurikula střední školy, který je zaměřen na polygrafii. Výsledkem bakalářské práce jsou metodické listy, které slouží jako inspirace pro středoškolské učitele. Náměty jsou koncipovány tak, aby tvorba výrobků byla jednoduchá a finančně nenáročná. Jednotlivé metody používají snadno dostupné materiály a základní pomůcky. Metodické listy se dají modifikovat za použití různých materiálů. Bohužel jsem neměla možnost metodické listy vyzkoušet v praxi vzhledem k podzimní distanční výuce žáků středních škol.

Náměty na výrobu mohou sloužit také pedagogům volnočasových aktivit a učitelům na 2. stupni ZŠ.

Díky zpracování bakalářské práce jsem získala mnoho nových informací a dovedností, rozhodla jsem se dále vzdělávat, proto budu pokračovat ve studiu knihařství.

Zdroje

Použitá literatura

1. BEDNÁŘ, Josef. *Stručné dějiny Moravy*. Blansko: Marcela Bednářová, 2018. ISBN 978-80-905437-3-7.
2. KAPLANOVÁ, Marie. *Moderní polygrafie*. Praha: Svaz polygrafických podnikatelů, 2009. ISBN 978-80-254-4230-2.
3. PATERKO, Ladislava. *Naše tradice*. Druhé vydání. Praha: Ladislava Paterko / 5 ze 2, 2017. ISBN 978-80-905531-3-2.
4. PROŠKOVÁ, Iva a Eva VOZKOVÁ. *Sít'ování*. Vyd. 1. Brno: ComputerPress, 2004, 96 s. Tradiční řemesla. ISBN 80-251-0123-1.
5. STOLARÍKOVÁ, Monika. *Lidové umění a řemeslo zavedené do praktických činností na základních školách* [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/z95m2h/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce RNDr. Miroslav Janu, Ph.D..
6. KORDA, Josef. *Papírenská encyklopedie*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN 80-03-00647-3.
7. KHEL, Richard. *Papír všude a se vším*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1381-9.
8. KHEL, Richard. *Na papíře napsáno a vytištěno*. Praha: Naše vojsko, 2008. ISBN 978-80-206-0992-2.
9. FILIP, Jiří. *Papírenský slovník: určeno pro dorost, dělnické a techn. kádry v papírnách a celuloskách, pro záv., odb. papírenské školy a kursy*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1952. Knižnice průmyslu papíru a celulosy
10. BARTÁK, Jan. *Z dějin polygrafie: tisk novin a časopisů v průběhu staletí*. [Praha]: Votobia, 2004. Institut mediální komunikace. ISBN 80-7220-203-0.
11. HYBNER, Jan. *Elementy knižní vazby*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2017. Knihařem snadno a rychle. ISBN 978-80-87989-35-7.
12. KÜHNE, Franziska. *Svažte si sami knížku, album, diář, artbook nebo si složte krabice či krabičky*. Přeložil Jana LIDICKÁ. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0664-6.
13. MELZER, Miloš. *Modrotisk na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav, 1977.

14. *Modrotisk tradiční a netradiční: výstava = Traditional and non traditional blue print : exhibition : 10.4.-9.9.2018, Národopisné muzeum Národního muzea = Ethnographic Museum of the National Museum*. Přeložil Magdalena DVOŘÁKOVÁ. Praha: Národní muzeum, 2018. ISBN 978-80-7036-552-6.
15. HARMACHOVÁ, Jana a Lenka SUTROVÁ. *Veselé modrotiskání*. Praha: Grada, 2016. Šikovní ruce. ISBN 978-80-247-5733-9.
16. VINDIŠ, Maroš. Brněnský a košický cech knihařů [online]. Brno, 2010 [cit. 2020-11-27]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/enp1e/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Zbyněk Sviták.

Internetové zdroje

17. BERNÝ, Libor a kol.. *Počáteční odborné vzdělávání v České republice*. [online]. Refernet, 2005 [cit. 16.7.2020]. Dostupné z: http://refernet.cz/sites/default/files/download/pocatecni_vzdelavani_zprava.pdf
18. ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Scholarizace a vývoj výchovy učňů k povolání. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 1983, č. 2, s. 199-208. ISSN 0031-3815. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=4961&lang=cs>
19. Reálka. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. WikimediaFoundation, 2019, 26.6.2019 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Re%C3%A1lka>
20. Přehled České republiky: Stupně vzdělávacího systému. *Eurydice: European Commission* [online]. Eurydice [cit. 2020-08-17]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs
21. Střední vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-vzdelavani>
22. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3645/>
23. Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, c2011-2020 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

24. Seznam oboru vzdělávání a povolání: Seznam jednotlivých oborů vzdělání a skupin oborů vzdělání - střední vzdělání. *Vzdělávací služby* [online]. Rožnov pod Radhoštěm: Vzdělávací služby [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: <https://www.vzdelavacisluzby.cz/virtualni-skola/rejstrik-y-adresare-seznamy-statistiky/seznamy-oboru-vzdelani-a-povolani>
25. Polygrafie: RVP_3_vlna. *Národní ústav odborného vzdělávání: Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 6. 5. 2009n. 1. [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%203441M01%20Polygrafie.pdf
26. Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. *Národní ústav lidové kultury* [online]. Praha: Vláda české republiky, 2003, 11. června 2003 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: http://www.nulk.cz/wp-content/uploads/2017/01/koncepce_a.pdf
27. *České tradice* [online]. Praha: CzechTourism, c2015 [cit. 2020-09-17]. Dostupné z: <http://www.tradicemasmysl.cz/>
28. Festival cimbálu, Jízda Králů, gastrofestivaly, Noc kostelů, otevřené sklepy – na Východní Moravě. In: *Turistika.cz* [online]. (Východní Morava): Zdeněk Urbanovský, 2019 [cit. 2020-09-17]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/clanky/festival-cimbalu-jizda-kralu-gastrofestivaly-noc-kostelu-otevrene-sklepy-na-vychodni-morave/detail>
29. Slovácký verbuňk. In: *Jižní morava* [online]. Brno: Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava, c2019 [cit. 2020-09-17]. Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70936-slovacky-verbunk>
30. Řemeslo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2020 [cit. 2020-09-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98emeslo>
31. Nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury. *Lidová řemesla* [online]. Praha: Vláda české republiky, 2003 [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/?page=nositele/drzitele>
32. Držitelé titulu Nositel lidového řemesla. *Lidová řemesla* [online]. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, c2007 [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/?page=nositele/roky>

33. Pergamen. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Pergamen>
34. Čerpací forma. *Encyklopedie knihy.cz* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma
35. Ruční papírenský lis. *Encyklopedie knihy.cz* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma
36. Příspěvatelé Encyklopedie knihy, *Sušení papíru* [online], c2018, Datum poslední revize 10. 12. 2018, 22:47 UTC, [citováno 8. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana
37. Ruční papír. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Ru%C4%8Dn%C3%AD_pap%C3%ADr
38. Ručí papír. *Ručí papírna Velké Losiny* [online]. Velké Losiny: Ruční papírna Velké Losiny, c2019 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://rucni-papir.cz/>
39. Papír. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Pap%C3%ADr_\(roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD_a_v%C3%BDznam\)](https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Pap%C3%ADr_(roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD_a_v%C3%BDznam))
40. Kodex. *Encyklopedie knihy* [online]. Praha: Knihovna Akademie Věd ČR, 2006 [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: [https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Kodex_\(ti%C5%A1t%C4%9Bn%C3%A1_kniha\)](https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Kodex_(ti%C5%A1t%C4%9Bn%C3%A1_kniha))
41. Vývoj písma a typografie; vývoj psaného písma. *SŠ průmyslová a umělecká* [online]. Opava: SŠ průmyslová a umělecká, 2012, 2011/2012 [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: https://www.sspu-opava.cz/static/UserFiles/File/_sablony/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-11.pdf
42. Historie knižních vazeb. *Reprodukční grafik pro média* [online]. Zlín: Střední průmyslová škola polytechnická, c2015 [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <http://grafikpromedia.spspzlin.cz/vsp/historie-knizni-vazby>

43. Měkké a polotuhé vazby. *Reprodukční grafik pro média* [online]. Zlín: Střední průmyslová škola polytechnická, c2015 [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <http://grafikpromedia.spspzlin.cz/vsp/mekke-a-polotuhe-vazby>
44. Technologie výroby modrotisku. *Národní ústav lidové kultury* [online]. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2014 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.nulk.cz/2017/02/07/technologie-vyroby-modrotisku/>
45. Modrá je pro Česko dobrá. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2664971-cesko-se-muze-chlubit-dalsim-dedictvim-unesco-na-seznam-byl-pripsan-modrotisk>
46. Ženský kroj. *Valašské kroje* [online]. Velké Karlovice: Česká televize, c2015 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.valasskekroje.cz/zensky.aspx>
47. Citáty Gaius Plinius Secundus. *Databáze knih.cz* [online]. Praha: Databaze knih, c2008-2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/citaty/gaius-plinius-secundus-18474>
48. Jan Amos Komenský. *Citáty slavných osobností* [online]. Citáty slavných osobností, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/7127-jan-amos-komensky-nemilovat-knihy-znamena-nemilovat-moudrost-nemilo/>

Seznam obrázků:

Obrázek 1 - Organizace počátečního vzdělávání a odborné přípravy, Dostupné z: https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-c	10
Obrázek 2 - Slovácký verbuňk, Dostupné z: https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70936-slovacky-verbunk	15
Obrázek 3 - Jízda králů, Dostupné z: https://www.turistika.cz/clanky/festival-cimbalu-jizda-kralu-gastrofestivaly-noc-kostelu-otevrene-sklepy-na-vychodni-morave/detail	15
Obrázek 4 - Broušené sklo, Dostupné z: http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2019/2019-Horak.JPG	17
Obrázek 5 - Ochranná známka Nositel tradice, Dostupné z: https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/antonin-stanek-dnes-udelil-dalsi-tituly-nositel-tradice-lidovych-remesel-4-cs2901.html	17

Obrázek 6 - Valašské kroje, Dostupné z:	
http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2018/hrubesova.PNG	17
Obrázek 7 - Perleťové spony, Dostupné z:	
http://www.lidovaremesla.cz/files/nositele/2018/muzik.PNG	17
Obrázek 8 - Třídění hadrů, Dostupné z:	
https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Pergamen	20
Obrázek 9 - Čerpání papíru dostupné z:	
https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma	20
Obrázek 10 - lisování papíru, Dostupné z:	
https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/%C4%8Cerpac%C3%AD_forma	21
Obrázek 11 - Ruční papír Velké Losiny	22
Obrázek 12 - Dopisní sada z Velkých Losin.....	22
Obrázek 13 - Ruční papír z Velkých Losin.....	22
Obrázek 14 - vazba V1 Dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	26
Obrázek 15 - Vazba V2 Dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	26
Obrázek 16 - Vazba V3 Dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	26
Obrázek 17 - Vazba V4 Dostupní z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	27
Obrázek 18 - Vazba V5 Dostupní z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	27
Obrázek 19 - Vazba V6 Dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	27
Obrázek 20 - Struktura knihy dostupné z: http://blog.cdsm.cz/z-ceho-se-sklada-kniha/	28
Obrázek 21 - Vazba V7 Dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	28
Obrázek 22 - Vazba V8 dostupné z: https://www.literadesign.cz/reklama/druhy-tiskovych-vazeb-a-jejich-vyuziti/	29
Obrázek 23 Modrotisk dostupné z: https://www.mojelatky.cz/Modrotisk-d6998.htm	30
Obrázek 24 - Indigo lázeň dostuné z: https://www.fler.cz/magazin/modrotiskani-2700	32

Obrázek 25 - Modrotiková forma dostupné z:
<https://www.kralovedvorsko.cz/rozhovory/osobnosti-regionu/modrotisk-byl-zapsan-na-seznam-unesco-ve-dvore-kralove-mame-posledni-formire-pro-modrotisk.html>..... 32

Obrázek 26 - Valašské kroje dostupné z: <http://fsmorava.wz.cz/vystoupeni.php>.....32

Anotace

Jméno a příjmení	Michaela Trchalíková
Katedra	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	RNDr. Miroslav Janu, Ph. D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce	Specifikace řemesla a tradice na Moravě a jejich implementace do kurikula vybrané střední školy
Název práce v angličtině:	Specific crafts and traditions in Moravia and thier implementation in the curriculum of selected high secondary schools.
Anotace práce:	Tématem bakalářské práce jsou návrhy implementaci některých méně preferovaných tradičních řemesel (ruční výroba papíru, knihařství a modrotisk) do kurikula vybraných typů středních škol (školy polygrafického zaměření). Bakalářská práce je rozdělena na následující části: 1) Teoretická část - charakterizuje řemesla modrotisk, ruční výroba papíru, knihařství a jejich aktuální stav na Moravě. První kapitoly jsou zaměřené na strukturu sekundárního školství v ČR. 2) Praktická část - je tvořena metodickými listy, které sloužit k demonstraci jednotlivých řemesel ve výuce.
Klíčová slova:	Modrotisk, ruční výroba papíru, knihařství, tradice a řemesla, sekundární školství, Morava, metodické listy,

Anotace v angličtině:	The topic of the bachelor's thesis is proposals for the implementation of some less preferred traditional crafts (handmade paper, bookbinding and blueprints) in the curriculum of selected types of secondary schools (printing schools). The bachelor thesis is divided into the following parts: 1) Theoretical part - characterizes the crafts blueprint, handmade paper production, bookbinding and their current state in Moravia. The first chapters are focused on the structure of secondary education in the Czech Republic. 2) The practical part - consists of methodical sheets, which are used to demonstrate individual crafts in teaching.
Klíčová slova v angličtině:	Blueprint, handmade paper production, bookbinding, traditions and crafts, secondary education, Moravia, methodical sheets
Přílohy vázané v práci:	přílohy žádné
Rozsah práce:	81
Jazyk práce:	čeština